

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

DEJAVNOST HRANILNIC V SLOVENIJI

Ljubljana, marec 2002

ROBERT KRISTANC

IZJAVA

Študent Robert Kristanc izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Ivana Ribnikarja in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

Kazalo

1. UVOD	1
2. HRANILNICA IN NJENA VLOGA V FINANČNEM SISTEMU	3
2. 1. Hranilnica	3
2. 2. Vloga hranilnice v finančnem sistemu	4
2. 3. Finančne storitve, ki jih nudi hranilnica	4
2. 4. Vzajemne hranilnice	6
3. RAZVOJ DENARNIŠTVA IN HRANILNIŠTVA NA SLOVENSКИH TLEH	6
3. 1. Začetki v 19. stoletju	6
3. 2. Ob prelomu 19. stoletja	7
4. HRANILNIŠTVO V SLOVENIJI PO OSAMOSVOJITVI LETA 1991	8
4. 1. Hranilništvo pri nas	8
4. 2. Hranilništvo v Evropi	9
4. 3. Majhen tržni delež hranilnic pri nas	9
4. 4. Hranilno kreditne službe	10
4. 5. Hranilnice v Sloveniji	11
4. 6. Pogled naprej	13
4. 7. Neto obrestna marža	14
5. POSLOVANJE HRANILNICE	16
5. 1. Ustanovitev hranilnice in kapitalska ustreznost	16
5. 2. Jamstvo za hranilne vloge in nadzor poslovanja hranilnice	16
6. PRIMERJAVA POSLOVANJA HRANILNIC V LETU 2000	17
6. 1. Kapital hranilnic	18
6. 2. Cilji hranilnice in donosnost poslovanja	19
6. 3. Primerjava poslovnih rezultatov hranilnic v Sloveniji	21
6. 4. Neusklajenost ročnosti sredstev in virov sredstev	26

7. PRIMERJAVA POSLOVANJA HRANILNIC S POSLOVNIMI BANKAMI V SLOVENIJI	27
7. 1. Višja donosnost ob višjih stroških poslovanja	29
8. ANALIZA IZBRANE HRANILNICE – HRANILNICA LON	32
8. 1. Predstavitev hranilnice	32
8. 2. Poslovanje hranilnice	32
8. 3. Pogled v računovodske izkaze hranilnice	34
8. 4. Pregled postavk v bilanci stanja in izkazu uspeha hranilnice Lon d.d., Kranj	34
8. 5. Primerjava izbrane hranilnice z bančnim sektorjem	44
9. SPLOŠEN OPIS BANČNEGA SEKTORJA V SLOVENIJI	45
10. SKLEP	46
LITERATURA	47
VIRI	48
PRILOGI	
· Bilanca stanja hranilnice Lon za obdobje 1997 – 2000	1
· Izkaz uspeha hranilnice Lon za obdobje 1997 – 2000	2

1. UVOD

V današnjih gospodarstvih, predvsem bančnega tipa, kjer poteka glavna financiranja poslovnih subjektov preko poslovnih bank in ne preko kapitalskega trga¹, je hranilnica kot finančna institucija namenjena predvsem poslovanju s prebivalstvom in malim podjetnikom. Kot finančna institucija, ki vsaj na prvi pogled zelo spominja na poslovno banko, vendar to ni, me je vzpodbudila, da sem za temo diplomskega dela izbral prav poslovanje hranilnic, predvsem na slovenskih tleh v času od osamosvojitve Slovenije pa do danes.

V življenju se na različne načine skoraj vsi srečujemo z varčevanjem. Varčujemo različno, vsak posameznik si izbere primerno obliko varčevanja glede na svoje materialne možnosti, potrebe in pričakovanja, nenazadnje pa je intenzivnost in izbrana oblika varčevanja v veliki meri odvisna od ekonomskega znanja vsakega posameznika ter poznavanja različnih finančnih oblik in trgov. Možnosti klasičnega varčevanja je veliko, od najpreprostejših v obliki bolj ali manj rednih pologov denarnih sredstev na hranilno knjižico pa vse do kompleksnejših rentnih varčevanj. Posameznik, ki želi realizirati višjo donosnost na vložena sredstva, ter se je zato pripravljen izpostaviti primerno višjemu tveganju, lahko varčuje v obliki naložb na kapitalskem trgu. Tudi tu so možnosti raznolike, osnovo predstavljajo naložbe v dolžniške in lastniške vrednostne papirje. Priljubljena oblika varčevanja, predvsem premožnejših slojev prebivalstva, je nakup nepremičnin.

Motivi za varčevanje se med posamezniki pomembno razlikujejo. Že kot majhni otroci varčujemo za nakup priljubljene računalniške igrice, kasneje varčujemo za nakup modnih oblačil, nato pride na vrsto varčevanje za avto, stanovanje in tako naprej. Kot ustanova lahko hranilnica igra zelo pomembno vlogo pri izobraževanju posameznika o pomenu varčevanja, s tem pa pridobi pomen v narodnem gospodarstvu. Kot manjša finančna institucija je namreč usmerjena predvsem v poslovanje s prebivalstvom, zasebniki in malimi podjetniki. Relativna majhnost ji obenem omogoča fleksibilnost. Danes se tudi evropski poslovneži strinjajo, da je užitek poslovati z majhno finančno institucijo, ki zna prisluhniti potrebam okolja ter se odzvati s primerno ponudbo finančnih produktov (Petrovčič, 2000). Ni dvoma, da z manjšo in lokalno usmerjeno hranilnico lažje navežemo prve stike in izberemo primerno obliko varčevanja. V večji in manj prilagodljivi poslovni banki se mali varčevalci ne počutijo domače. V nekaterih razvitih bančnih gospodarstvih, npr. v Nemčiji in Avstriji, je porazdelitev komitentov med poslovne banke in hranilnice še posebej opazna, hranilnice pa so tudi dokaj močne in vplivne finančne institucije ter dosegajo opazen tržni delež na bančnem trgu. Le-ta lahko presega 30 % vsega denarnega posredništva v državi.

---

¹ To so t.i. bančna gospodarstva, najbolj tipična predstavnica takšnega gospodarstva je Nemčija.

Kljub temu, da smo Slovenci v splošnem znani kot varčen narod, je obseg finančnega varčevanja v primerjavi z razvitimi evropskimi državami majhen², a opaziti je, da vztrajno narašča. V ljudeh še vedno živi spomin na bivši jugoslovanski denarni trg, ko je bilo zaradi visoke inflacije najvarneje varčevati v stabilnih tujih valutah. Denarne institucije v bivši državi tudi niso opravljale svojih nalog na način, kot bi jih v skladu z ekonomsko teorijo morale, kajti podrejene so bile zahtevam socialističnega gospodarstva. Hranilnic na naših tleh ni bilo. Po osamosvojitvi Slovenije leta 1991, ter po uveljavitvi lastne denarne valute, samostojne monetarne politike in neodvisne centralne banke, se je sčasoma tudi tolar izkazal za relativno stabilno valuto in je pridobil zaupanje varčevalcev. Varčevanje prebivalstva narašča, predvsem v zadnjih letih pa je zaznaven pozitiven trend spreminjanja valutne strukture varčevanja. Varčevanje v obliki deviznih vlog oziroma vlog z devizno klavzulo vse hitreje prehaja v toolarske hranilne vloge in depozite (Košak, 1998). K temu je v veliki meri pripomogel tečaj tolarja v primerjavi s stabilnimi evropskimi valutami. Rast tečajev tujih valut je namreč praviloma zaostajala za stopnjo domače inflacije. V Sloveniji smo za zagotavljanje realne vrednosti tako bančnih depozitov kot danih kreditov uporabljali indeksacijsko obrestno mero (tako imenovana temeljna obrestna mera - TOM), katere stopnja je temeljila na pretekli stopnji inflacije, merjene z rastjo indeksa cen na drobno, oziroma v zadnjem času na rasti indeksa cen življenjskih potrebščin. Sama metodologija izračuna temeljne obrestne mere se je v času spreminjala, vendar je bila, gledano dolgoročno, vezava tolarskih sredstev praviloma donosnejša od vezave deviznih sredstev ali vezav, ki so za ohranjanje realne vrednosti uporabljale devizno klavzulo namesto temeljne obrestne mere. Pozitiven je tudi trend postopnega daljšanja ročnosti vezanih sredstev. Večina finančnih prihrankov prebivalstva je še vedno v obliki kratkoročno vezanih vlog, vendar je opazen premik deponiranih sredstev iz razredov z najnižjo ročnostjo (do 90 dni) v razrede z nekoliko daljšo ročnostjo (od 91 do 180 dni), pa tudi v okviru posameznega razreda se ročnost vezav malenkostno podaljšuje (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001).

Relativno ugodne razmere za razvoj in poslovanje hranilnic so torej podane, vendar predstavlja obseg poslovanja hranilnic danes le 0,4 % celotnega obsega bančnega poslovanja³. V nadaljevanju diplomskega dela bom poskušal podati nekaj odgovorov na vprašanje, zakaj je hranilništvo v Sloveniji danes dokaj nerazvito, kljub dolgoletni tradiciji še iz časa Avstro-ogrškega cesarstva.

V prvem delu diplomskega dela podrobneje opisujem pojem hranilnice, zakonitosti današnjega poslovanja ter zakonske omejitve in zahteve, ki jih mora hranilnica kot finančna

---

² Delež skupne bilančne vsote slovenskih bank, hranilnic in hranilno kreditnih služb v BDP znaša 81 %, kar nas uvršča v sam vrh med tranzicijskimi državami, a še vedno močno zaostajamo za državami Evropske unije (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001).

³ Merjeno z višino bilančne vsote poslovnih bank in hranilnic, ki poslujejo na območju Republike Slovenije na dan 30.06.2001.

institucija spoštovati. Zakon o bančništvu⁴ (Uradni list RS, št. 7/99) ter Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu⁵ (Uradni list RS, št. 59/01), predpisujeta hranilnicam, ki poslujejo na območju Republike Slovenije, spoštovanje vseh bistvenih določb zakona, ki ureja poslovanje poslovnih bank v Sloveniji.

V nadaljevanju diplomskega dela pišem o razvoju denarništva na slovenskih tleh od 19. stoletja dalje, nekoliko podrobneje se posvečam razvoju hranilništva od osamosvojitve Slovenije dalje. Sledi opis bančnih in drugih poslov, ki jih hranilnice opravljajo, njihova podobnost s poslovnimi bankami in segmenti poslovanja, kjer se hranilnica pomembno razlikuje od poslovne banke. Pomemben se mi zdi tudi vpogled v poslovanje treh danes aktivnih slovenskih hranilnic, ki še samostojno nastopajo na finančnem trgu. Primerjava poslovanja hranilnic pokaže na pomembne razlike med njimi, tako glede donosnosti in poslovne politike posamezne hranilnice kot tudi usmeritve v prihodnost in iskanja svoje tržne niše. Nekoliko podrobneje je predstavljeno poslovanje kranjske Hranilnice Lon kot tipične predstavnice hranilnice, ki ima svoje korenine v poslovanju s prebivalstvom in zasebniki, ter želi na tej osnovi graditi svoje poslovanje tudi v prihodnosti.

V zaključku diplomskega dela na kratko povzemam pogloblitve značilnosti bančnega okolja v katerem hranilnice v Sloveniji poslujejo danes, ter navajam nekaj prihodnjih izzivov, s katerimi se bodo tako hranilnice kot poslovne banke morale soočiti v prihodnosti.

2. HRANILNICA IN NJENA VLOGA V FINANČNEM SISTEMU

2. 1. Hranilnica

Hranilnica je finančna institucija, ki enako ali podobno kot banka sprejema vloge in daje posojila (Ribnikar, 1994). Je samostojna organizacija, ki svojim komitentom nudi predvsem možnost varnega nalaganja prihrankov, tako zbrana sredstva pa praviloma uporablja za kreditiranje komitentov in spodbujanje kmetijstva, obrti in drobnega gospodarstva v regiji, kjer hranilnica posluje, saj je pri svojem poslovanju navadno lokalno oziroma regionalno usmerjena. Formalno in dejansko razlikovanje med hranilnico in poslovno banko je različno med posameznimi državami. V nekaterih državah predstavlja hranilnica le manjšo banko, drugje pa je razlika tudi vsebinske narave in se kaže v različnosti poslov, ki jih finančni instituciji opravljata, oziroma je to razlikovanje celo zakonsko predvideno.

Splošna značilnost hranilnic je v tem, da so njihovi komitenti predvsem posamezniki ali gospodinjstva. Hranilnice imajo praviloma veliko število vlagateljev z majhno povprečno

---

⁴ Zakon o bančništvu (ZBan), št. 450-03/95-16/4, sprejet 19. januarja 1999.

velikostjo vlog (Ribnikar, 1994). Razlika med hranilnico in poslovno banko je opazna tudi na naložbeni (aktivni) strani hranilnice. Večji delež danih kreditov hranilnice odpade na prebivalstvo (potrošniški krediti), le manjši del svojih naložb namenjajo hranilnice gospodarstvu. Obenem je tudi aktivna stran hranilnice, podobno kot pasivna, v primerjavi s poslovno banko bolj razdrobljena in razdeljena na večje število naložb, ki pa so v povprečju manjših vrednosti.

2. 2. Vloga hranilnice v finančnem sistemu

Poglavitna funkcija finančnega sistema je posredovanje prihrankov od suficitnih k deficitnim celicam. To omogočajo institucije, ki jih delimo na finančne posrednike in agentske finančne institucije. Finančni posredniki se vrivajo med končne posojilodajalce in končne posojilojemalce ter tako povečujejo svojo premoženjsko bilanco. V tem se razlikujejo od agentov, ki le pomagajo posojilojemalcem in posojilodajalcem, da se najdejo in tako poskrbijo za neposreden prenos sredstev.

Hranilnice spadajo med depozitne finančne posrednike. Zanje je značilno, da zbirajo finančne prihranke varčevalcev na osnovi hranilnih vlog in depozitov z različnimi roki zapadlosti. Zbrana sredstva prenašajo na deficitne celice, večinoma z odobravanjem posojil. Tudi hranilnice kot ostale depozitne finančne institucije, skušajo doseči pozitivno razliko med donosnostjo sredstev, ki jih investirajo (odobrena posojila, nakupi vrednostnih papirjev), in stroški, ki jih imajo z zagotavljanjem sredstev (dane obresti za hranilne vloge in depozite). Depozitne finančne institucije so med varčevalci priljubljene, saj ponujajo takšne možnosti naložb prostih denarnih sredstev in posojil, kot si jih komitenti želijo, predvsem glede višine naložbe, njene ročnosti in likvidnosti. Obenem prevzamejo nase tveganje za odobrena posojila, na razpolago imajo več znanja in izkušenj pri oceni kreditne sposobnosti deficitnih celic, pa tudi z razpršitvijo posojil med različne kreditorejmalce zagotavljajo večjo varnost in lažje absorbirajo slabe kredite, kot to lahko storijo individualne suficitne celice.

2. 3. Finančne storitve, ki jih nudi hranilnica

Namen hranilnice je, da zbira hranilne vloge fizičnih oseb, društev, dobrodelnih organizacij, da vodi njihove tekoče in žiro račune ter depozitno poslovanje za manjše pravne osebe, odobrava zavarovane kredite in opravlja druge bančne posle v skladu z dovoljenjem Banke Slovenije kot osrednje monetarne oblasti v Sloveniji. Hranilnica lahko opravlja bančne storitve ter druge posle, za katere pridobi dovoljenje Banke Slovenije le v domači valuti. Izjema so menjalniški posli, za depozitno in kreditno poslovanje pa velja, da hranilnica posluje izključno v tolarjih. Kot instrument ohranjanja realne vrednosti tolarških zneskov se v

---

⁵ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu (Zban-A), št. 450-03/95-16/6, sprejet 6. julija 2001.

pogodbenih določil lahko poslužuje deviznih klavzul, ne more pa neposredno poslovati z računi v tuji valuti.

Bančne storitve so naslednje finančne storitve⁶:

1. sprejemanje depozitov ter dajanje kreditov za svoj račun,
2. druge storitve, za katere zakon določa, da jih smejo opravljati samo banke

Druge finančne storitve, katere po Zakonu o bančništvu (Uradni list RS, št. 7/99) hranilnice lahko opravljajo, so:

- factoring (odplačno prevzemanje terjatev z regresom ali brez),
- finančni zakup (leasing),
- izdajanje garancij in drugih jamstev,
- kreditiranje, vključno s potrošniškimi krediti, hipotekarnimi krediti in financiranjem komercialnih poslov,
- trgovanje s tujimi plačilnimi sredstvi, vključno z menjalniškimi posli,
- trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti,
- zbiranje, analiza in posredovanje informacij o kreditni sposobnosti pravnih oseb,
- posredovanje pri prodaji zavarovalnih polic, po zakonu, ki ureja zavarovalništvo,
- izdajanje elektronskega denarja,
- izdajanje in upravljanje drugih plačilnih instrumentov (npr. plačilne in kreditne kartice, potovalni čeki, bančne menice),
- oddajanje sefov,
- posredovanje pri sklepanju posojilnih in kreditnih poslov,
- storitve v zvezi z vrednostnimi papirji (po zakonu, ki ureja trg vrednostnih papirjev),
- opravljanje storitev plačilnega prometa

Nobena izmed hranilnic, ki so trenutno aktivne na slovenskih tleh, nima dovoljenja centralne banke za opravljanje vseh vrst storitev, ki jih predvideva Zakon o bančništvu (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001). Hranilnice so na relativno zgodnji stopnji razvoja in tudi po obsegu poslovanja še ne dosegajo velikosti, ki je pravzaprav nujna za rentabilno opravljanje nekaterih izmed navedenih finančnih storitev. V zadnjem času je vseeno prisotna težnja hranilnic po možnosti zagotavljanja širše palete finančnih storitev svojim komitentom in posledično po večji konkurenčnosti poslovnim bankam. Hranilnice se zavedajo, da bodo morale biti pod enakim nadzorom centralne banke, tako kot so poslovne banke, če bodo želele postati podobne majhnim bankam.

---

⁶ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu (ZBan-A), Uradni list RS, št. 59/01.

Tržni delež hranilnic v bančnem sektorju je neznaten in znaša 0,4 %, merjeno z bilančno vsoto. Postopnemu zmanjševanju števila aktivnih hranilnic navkljub se je v zadnjih desetih letih skoraj podvojil. Vse hranilnice so v domači lasti, večinoma gre za zasebno lastništvo.

2. 4. Vzajemne hranilnice

V tujini so poznane tudi vzajemne hranilnice. Gre za takšno obliko organiziranosti hranilnice, kjer za njene obveznosti odgovarjajo varčevalci s svojimi vlogami, torej s svojim v hranilnico vloženim premoženjem. Pri nas so vse aktivne hranilnice kapitalske institucije. To zahteva tudi Zakon o bančništvu, ki kot edino sprejemljivo pravno organizacijsko obliko hranilnice določa delniško družbo. Dandanes je v Evropi splošno prisotna težnja, da se tudi hranilnice v kar največji meri uskladijo z bančnimi zakoni (Ribnikar, 1994).

3. RAZVOJ DENARNIŠTVA IN HRANILNIŠTVA NA SLOVENSkih TLEH

3. 1. Začetki v 19. stoletju

Na slovenskih tleh so prve hranilnice začele nastajati in se razvijati v 19. stoletju. Njihova vloga in pomen sta se kazala predvsem z dveh vidikov: mobiliziranje drobnih denarnih sredstev prebivalstva in financiranje manj premožnih slojev prebivalstva. Pri njihovem poslovanju v ospredju ni bil toliko motiv ustvarjanja dobička, temveč bolj motiv samopomoči, podobno kot pri kasnejših zadružnih ustanovah ali današnjih hranilno kreditnih službah. Ustanavljanje hranilnic so podpirale tudi takratne države, saj so relativno zgodaj odkrile tudi njihov socialni, politični in narodnostni pomen (Bobek, 1989).

Na območju današnje Slovenije je bila prva hranilnica ustanovljena leta 1820 v Ljubljani. Imenovala se je Kranjska hranilnica. Ustanovljena je bila po vzoru denarnega zavoda, ki je posloval na Dunaju ter je bila praktično del nemškega sistema. Večja vpetost v nemško kot slovensko okolje je bila splošna značilnost prvih denarnih zavodov na naših tleh, kar je tudi onemogočalo njihovo širjenje izven mestnega okolja (Nećak, 1989). Kranjska hranilnica je zbrana denarna sredstva v veliki meri nalagala izven območja Slovenije, s čimer je prihajalo do izvoza kapitala. Gospodarski krogi, predvsem obrtniki, s tem seveda niso bili zadovoljni.

Drugače je bilo s t.i. regulativnimi hranilnicami⁷ in kreditnimi zadrugami. Ti zavodi, ki so jih začeli ustanavljati v sedemdesetih letih 19. stoletja, so se naglo širili ter so že na prelomu

---

⁷ Regulativne hranilnice so ustanovljale občine oziroma okraji na podlagi t.i. hranilničnega pravilnika (Sparkassenregulativ) iz leta 1844, po katerem so tudi dobile ime. Omenjene hranilnice so imele jamstvo političnih teles, ki so sodelovali pri njeni ustanovitvi.

stoletja predstavljali finančno mrežo, ki je bila sicer funkcijsko omejena na kreditiranje javnega sektorja in drobnega gospodarstva, a je pokrivala domala celotno slovensko ozemlje.

Z ustanavljanjem regulativnih hranilnic so v marsikateri občini Slovenci tudi dokazovali politično premoč, ki so jo v določenem okraju pridobili. Te hranilnice so omogočale zbiranje finančnih sredstev in njihovo usmerjanje v lokalno in narodno pomembne investicije, kot npr. v gradnjo šol, cest, železnic, ipd. Obenem so regulativne hranilnice pomenile protiutež nemškemu zavodom. Ena najbolj znanih, Mestna hranilnica Ljubljanska, ustanovljena leta 1887, je tako neposredno konkurirala Kranjski hranilnici, primerjava strukture aktiv obeh ljubljanskih hranilnic v letu 1904 pa pokaže precej večjo angažiranost Mestne hranilnice ljubljanske v domače gospodarstvo, medtem ko se je velik del zbranih sredstev Kranjske hranilnice prelivljal v tujino (Hočevar, 1984).

V tem obdobju so vzporedno na slovenskih tleh po češkem vzoru nastajale zadružne posojilnice, nekaj let kasneje pa so se jim pridružile tudi Krekove zadružniške hranilnice Raiffeisnovega tipa. Do leta 1910 se je skupno število teh ustanov povzpelo že na 543 (Hočevar, 1984). Zadružne zveze so skrbele za pospeševanje njihovega napredka, ustanavljanje novih in medsebojno usklajevanje ter združevanje sredstev. Leta 1883 je bila v Celju ustanovljena Zveza slovenskih posojilnic, 1904. leta Zveza kranjskih posojilnic v Ljubljani, leta 1907 pa še Zveza slovenskih zadrug. Hranilnice in posojilnice so na prelomu stoletja varčevalcem nudile možnost nalaganja prihrankov, kmetom in drobnemu gospodarstvu pa so nudile kreditna sredstva po sprejemljivih obrestnih merah. V okrajih, kjer hranilništvo in posojilništvo ni bilo razvito v tolikšni meri, so se bili predvsem kmetje prisiljeni zadolževati po precej višjih obrestnih merah, kar je neogibno vodilo v prekomerno zadolževanje in posledično odtujevanje kmečkega premoženja. Rešitev je ponujalo zadružno finančno posredništvo.

3. 2. Ob prelomu 19. stoletja

Hranilnicam in posojilnicam je do preloma 19. stoletja v svojo mrežo uspelo vključiti dobršen del slovenskega drobnega gospodarstva in kmečkega prebivalstva, a finančnih storitev, kot so jih drugje nudile univerzalne poslovne banke, vseeno niso bile sposobne opravljati, saj so bile preveč razdrobljene, pa tudi obseg poslovanja tega ni dovoljeval. Leta 1900 je bila v Ljubljani ustanovljena Ljubljanska kreditna banka, ki je bila še dolga desetletja kasneje najpomembnejša slovenska banka (Krašovec, 2001). Bančna mreža se je nato hitro širila z ustanovitvijo Jadranske banke v Trstu (1905) in Ilirske banke v Ljubljani (1916).

Obdobju začetne rasti poslovnih bank, ki je trajalo do konca leta 1912, je nato sledilo obdobje postopnega nazadovanja, ki se je začelo z balkanskima vojnama. Temu se niso mogle izogniti niti hranilnice in pojavljati se je začela vse večja potreba po povezovanju le-teh. Konec leta

1910 je prišlo do ustanovnega zbora Zveze jugoslovanskih hranilnic. Vanjo je vstopilo 17 hranilnic, do leta 1933 pa jih je zveza štela že 29. Vse do 2. svetovne vojne je zveza upravičila svoj obstoj, predvsem s svojim delovanjem v časi velike gospodarske krize med leti 1931 – 1938. Številnim hranilnicam je kljub velikemu padcu varčevanja uspelo preživeti tudi 2. svetovno vojno, leta 1954 pa jih je takratni Zakon o bankah ukinil in pripojil komunalnim bankam. Mnoge reforme in spremembe finančnega sistema brez neke resne vizije v času od 2. svetovne vojne do osamosvojitve Slovenije leta 1991 so povzročile, da je Slovenija v samostojnost vsaj na področju hranilništva vstopila nerazvita in povsem na začetku poti (Krašovec, 2001).

Po osamosvojitvi je bilo v Sloveniji ustanovljenih kar 14 hranilnic, vendar je v naslednjih letih njihovo število začelo hitro upadati. Sredi leta 2000 je bilo tako v Sloveniji registriranih le 6 hranilnic, leto dni kasneje pa dejansko poslujejo le še 3 hranilnice.

4. HRANILNIŠTVO V SLOVENIJI PO OSAMOSVOJITVI LETA 1991

4. 1. Hranilništvo pri nas

Po svoji naravi, organiziranosti in načinu poslovanja so hranilnice majhne finančne institucije, ki pa so v primerjavi z bančnim okoljem objektivno bolj fleksibilne in prilagodljive (Lah, 1999). Ob osamosvojitvi Slovenije se je v finančnih krogih dokaj kritično razmišljalo o razvoju hranilništva na Slovenskem. Dvome je še podkrepil sorazmerno hiter stečaj novoustanovljene Slovenske hranilnice in posojilnice Ljubljana ter Štajerske hranilnice v Mariboru. Prilagodljivost ostalih hranilnic je botrovala, da so hranilnice na naših tleh ostale, ter si izborile svoj tržni delež. Le-ta je zaenkrat še zanemarljiv, a hranilnice spretno izkoriščajo svojo tržno nišo, predvsem finančno poslovanje s prebivalstvom, društvi in sindikati. Ta niša jim tudi zagotavlja dolgoročni obstoj na slovenskem finančnem trgu, a le ob nadaljnjem aktivnem razvijanju finančnih storitev, širjenju ponudbe ter še večji konkurenčnosti. V hranilnicah se zavedajo pomena povezovanja in medsebojnega sodelovanja pri nastopanju na finančnem trgu v konkurenci z realno močnejšimi in večjimi poslovnimi bankami. V ta namen je bila ustanovljena tudi Zveza hranilnic g.i.z., v okviru katere hranilnice usklajujejo stališča do finančne zakonodaje, podzakonskih aktov Banke Slovenije ter se srečujejo na strokovnih posvetovanjih. Hranilnice imajo prav tako sprejet multilateralni dogovor, da si v primeru likvidnostnih težav pod ugodnejšimi pogoji, kot veljajo v danem trenutku na medbančnem trgu, posojajo kratkoročna likvidna sredstva (Lah, 1999). Danes se hranilnice aktivno vključujejo tudi v projekte elektronskega bančništva ter sodelujejo pri projektu prenosa plačilnega prometa z Agencije za plačilni promet na poslovne banke in hranilnice. Največji hranilnici v državi sta pridobili dovoljenje centralne banke za opravljanje plačilnega prometa za manjše pravne osebe ter sta enako kot poslovne banke pooblašteni za

odpiranje transakcijskih računov novo nastalih pravnih oseb (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001). Rentabilnost razvijanja elektronskega bančništva in aplikacij plačilnega prometa ob obstoječem obsegu poslovanja je vprašljiva, saj so stroški le-tega visoki, hranilnici pa kljub hitri rasti obsega poslovanja le težko lahko računata na plačilni promet, ki bi tudi z obsegom pri obeh upravičil naložbo v potrebno informacijsko opremo. Hranilnici se tega zavedata, saj sta z uvajanjem elektronskega poslovanja čakali skoraj do zadnjih trenutkov, ko je le-to postalo praktično nujno, če sta hranilnici želeli ostati konkurenčni poslovnim bankam ter se aktivno vključiti v pridobivanje komitentov tudi na področju gospodarstva.

4. 2. Hranilništvo v Evropi

Ob proučevanju hranilništva doma ne moremo mimo primerjave z ostalimi evropskimi državami (Petrovčič, 2000). Evropsko hranilništvo lahko delimo v tri sklope:

- V prvi del sodijo države, ki hranilništva ne poznajo. Te države so v manjšini, sem pa sodijo Poljska, Madžarska in Belgija. Predvsem za Poljsko in Madžarsko kot bivši socialistični državi velja, da hranilništva ne poznata iz zgodovinskih razlogov, medtem ko v Belgiji celotno depozitno in kreditno poslovanje tako prebivalstva kot gospodarskih družb poteka le preko poslovnih bank.
- V drugo skupino lahko uvrstimo države, kjer so hranilnice prisotne šele v zadnjem desetletju. Takšne države so Finska, Nizozemska, Portugalska, Slovenija, Češka in tudi Švica. Hranilništvo v sklopu finančnega sistema nima pomembnejšega deleža, glavnina poslovanja se odvija preko poslovnih bank.
- Tretjo skupino predstavljajo države z več stoletno tradicijo hranilništva, hranilništvo pa v sklopu finančnega posredništva lahko celo presega 30 % tržni delež. Takšne države so predvsem Avstrija, Nemčija, Norveška, Francija in Španija.

4. 3. Majhen tržni delež hranilnic pri nas

V Sloveniji dosega hranilništvo le 0,4 % tržni delež v okviru celotnega bančnega sektorja. Skupna bilančna vsota vseh hranilnic je v letu 2000 dosegla dobrih 12 milijard tolarjev, do sredine leta 2001 je narasla na 13,7 milijard tolarjev (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001). V primerjavi s kvoto 3.489 milijard tolarjev, s katero so konec junija 2001 razpolagale slovenske poslovne banke, je jasno, da je tržni delež hranilnic neznamen (Banka Slovenije, 2001).⁸ Smiselno je vprašanje, kolikšen tržni delež bi hranilnice zavzemale, če njihov razvoj v času socializma ne bi bil grobo prekinjen. Glede na stanje v slovenskem bančništvu pred obema svetovnima vojnama ter geografsko vpetost

---

⁸ Banka Slovenije v svojem Poročilu o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001 (julij 2001) navaja na dan 30.06.2001 skupno bilančno vsoto hranilnic v višini 13,7 milijard SIT in skupno bilančno vsoto poslovnih bank v višini 3.489,3 milijard SIT. Podatki za leto 2001 so nerevidirani.

Slovenije v srednjeevropski prostor, bi Slovenija najverjetneje spadala v tretjo skupino. Če obenem upoštevamo tudi današnje varčevalne navade Slovencev ter stopnjo gospodarskega razvoja, na kateri se Slovenija trenutno nahaja, menim, da bi bil dobro razvit sektor hranilništva več kot dobrodošel. Dejstvo je, da bruto družbeni proizvod na prebivalca narašča ter da danes vsaj po svoji kupni moči že presega bruto družbeni proizvod na prebivalca najmanj razvitih držav članic Evropske unije. Vsekakor še ne moremo v splošnem trditi, da prebivalstvo živi v blaginji, a z rastjo življenjskega standarda je vse več posameznikov, ki želijo donosno plemenititi svoja sredstva, čeprav nimajo ustreznega znanja oziroma se ne želijo izpostavljati tveganjem, ki jih nujno prinaša neposredna naložba denarnih sredstev na kapitalskem trgu. Varčevanje v obliki investiranja v dolžniške oziroma lastniške vrednostne papirje ali vzajemne sklade se v Sloveniji zaenkrat uveljavlja le v manjši meri, izbranemu načinu privatizacije navkljub, ki je z razdelitvijo certifikatov med državljane poskrbel, da smo se praktično vsi Slovenci vsaj za kratek čas srečali tudi s takšno obliko finančnih naložb. V finančnem smislu smo se vseeno izkazali za konzervativen narod, certifikati in posledično lastniški vrednostni papirji pa niso bili deležni zaupanja širšega kroga varčevalcev. Zaradi posledične nerazvitosti in, vsaj z vidika davčne zakonodaje tudi nepriljubljenosti kapitalskega trga, lahko v današnjem času mali varčevalci brez vsaj osnovnega ekonomskega znanja svoje prihranke nalagajo le v poslovne banke, ki pa za potrebe prebivalstva, gospodinjstev in drobnega gospodarstva kljub vsaj na prvi pogled obsežnim reklamnim akcijam ter ponudbam ne kažejo pretiranega zanimanja. Delovanje bančnega sistema je za povprečnega varčevalca še vedno preveč okostenelo ter se s takšno dinamiko ni sposobno prilagajati potrebam prebivalstva ter drobnega gospodarstva. Manjših finančnih ustanov, hranilnic in posojilnic pa kot smo ugotovili, na naših tleh praktično ni oziroma so finančno zelo šibke in kot take dejansko neopazne.

4. 4. Hranilno kreditne službe

Omeniti je potrebno, da na naših tleh poleg finančnih ustanov, ki so običajne tudi drugod po svetu, delujejo še organizacije, ki v določeni meri predstavljajo posebnost slovenskega bančnega prostora. To so hranilno kreditne službe, ki so v smislu opravljanja določenih bančnih storitev majhne banke, hkrati pa ne morejo opravljati vseh bančnih poslov (Slabe, 1999). Cilj poslovanja hranilno kreditnih služb navadno ni doseganje dobička, temveč ponudba finančnih storitev za specifičen sloj prebivalstva. Hranilno kreditne službe zbirajo prosta denarna sredstva predvsem kmečkega prebivalstva ter v veliki meri skrbijo tudi za kreditiranje in vračanje denarja nazaj v kmetijstvo. Dejstvo je, da imajo kmetje kot komitenti finančnih ustanov zelo specifične potrebe ter da se jim velike banke oziroma veliki finančni sistemi le stežka prilagajajo (Pušnik, 2000). Konec junija 2001 je v Sloveniji poslovalo 57 hranilno kreditnih služb, ki so skupaj dosegale dobrih 59,7 milijard tolarjev bilančne vsote. Po velikosti gre torej za majhne finančne organizacije, strogo lokalnega značaja. Skupni rezultat

hranilno kreditnih služb v letu 1999 je bil negativen (Vesnaver, 2000); vzrok tiči prav v veliki razdrobljenosti tega sektorja.

Zakon o bančništvu tudi za hranilno kreditne službe zahteva po poteku prehodnega obdobja enako višino osnovnega kapitala kot za hranilnice. Za hranilno kreditne službe to pomeni nujnost medsebojnega združevanja oziroma povezovanja z večjimi finančnimi institucijami, tako s poslovnimi bankami kot hranilnicami.

4. 5. Hranilnice v Sloveniji

V sektorju hranilništva se je proces združevanj in povezovanj že pričel. Sredi leta 2000 je bilo v Sloveniji registriranih 6 hranilnic:

- Hranilnica Lon d.d., Kranj
- Delavska hranilnica d.d., Ljubljana
- Hranilnica in posojilnica KGP Kočevske d.d.
- Mariborska hranilnica-posojilnica d.o.o.
- LLT Hranilnica in posojilnica d.d., Murska Sobota
- Poteza-Hranilnica d.o.o.

Leto dni kasneje poslujejo le še tri hranilnice: Delavska hranilnica in Mariborska hranilnica-posojilnica sta se združili v Delavsko hranilnico d.d., Ljubljana, ki je tako postala po obsegu poslovanja največja hranilnica v Sloveniji, Hranilnica in posojilnica KGP Kočevske se je pripojila Slovenski zadružni kmetijski banki d.d., Ljubljana, Poteza-hranilnica je pričela s postopkom redne likvidacije, svoje posle pa je prenesla na Poštno banko Slovenije. Poleg Delavske hranilnice zavzema podoben tržni delež med hranilnicami tudi Hranilnica Lon, ki je kljub nekoliko nižji bilančni vsoti krajevno že najbolj razširjena hranilnica v Sloveniji. LLT Hranilnica in posojilnica Murska Sobota po velikosti zaostaja za omenjenima, obenem pa je pri njej že opazen začetek vključevanja hranilnice v sklop večje poslovne banke. Večinski paket delnic hranilnice je namreč odkupila ena izmed večjih slovenskih poslovnih bank. LLT hranilnica in posojilnica si je v prehodnem obdobju sicer zagotovila formalno samostojnost, a dolgoročno ob vključevanju v mrežo prevzemne banke najbrž ne bo ostala samostojna.

Hranilnice so kot celota v letih 1999 in 2000 dosegle pozitiven poslovni rezultat (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001), vendar je na dlani, da sam proces združevanja in povezovanja med njimi v prihodnosti ne bo zadoščal za uspešno konkuriranje poslovnim bankam. Hranilnice bodo morale občutno povečati obseg poslovanja. Širitev s pomočjo pripojitev hranilno kreditnih služb se v tem trenutku zdi naravna možnost s pozitivnimi posledicami za obe udeleženi strani. Hranilnice bi na ta način razširile krog svojih komitentov, pozitivna pa bi bila tudi morebitna širitev iz strogo lokalnega

obsega poslovanja. Hranilno kreditne službe bi pridobile potrebne kadrovske in tehnične potencialne, a se vsaj zaenkrat dogovarjanja in medsebojna povezovanja vseeno ne odvijajo s hitrostjo, kakršno bi glede na povedano pričakovali. Banka Slovenije v svojem letnem poročilu za leto 2000 navaja, da se z določbami Zakona o bančništvu namerava uskladiti 18 hranilno kreditnih služb. Ostale delujoče hranilno kreditne službe se nameravajo pripojiti k Zvezi hranilno kreditnih služb oziroma k drugim bankam ali hranilnicam, saj so ocenile, da doseženi obseg poslovanja in akumulirani kapital ne omogočata prilagoditve zahtevam Zakona o bančništvu. Pri hranilno kreditnih službah, ki se nameravajo pripojiti banki ali hranilnici, gre večinoma za nameravane pripojitve k Slovenski združni kmetijski banki d.d., Ljubljana, s katero hranilno kreditne službe že danes tesno sodelujejo.

Po dolgoletnem upadanju števila delujočih hranilnic v Sloveniji, se lahko glede na namere tistih hranilno kreditnih služb, ki se nameravajo uskladiti z določbami Zakona o bančništvu in začeti poslovati kot hranilnice, nadejamo hitrega povečevanja števila le-teh. Njihov delež na bančnem trgu in njihova moč bosta kljub temu ostala majhna, saj bodo novo nastale hranilnice ravno zadostile tistim določbam Zakona o bančništvu, ki predpisuje minimalen kapital hranilnice (229. člen Zakona o bančništvu). Novo nastale konkurentke bodo aktivnim hranilnicam predstavljale realne možnosti za povezovanje in širitev poslovanja. Zgolj povečevanje števila subjektov na trgu namreč ne bo pripomoglo k večji uspešnosti in konkurenčnosti hranilnic (Berdnik, 1995). Le-te bodo kot alternativa poslovnim bankam zaradi majhnega tržnega deleža in neprepoznavnosti v bančnem prostoru morale svojim komitentom nuditi storitve na enaki kakovostni ravni po cenah, ki ne bodo presegle tarif poslovnih bank. Ekonomija obsega v tem primeru ni na strani hranilnic, v finančnem svetu pa je tudi znan rek 'Big is beautiful'⁹, ki opozarja na večjo naklonjenost komitentov večjim finančnim ustanovam, kadar je argument odločanja tudi ali predvsem varnost naložbe (v primeru fizičnih oseb kot varčevalcev lahko govorimo zlasti o občutku varnosti, ki je večji, kadar takšna oseba svoja sredstva zaupa večji in priznani poslovni banki, kot pa majhni hranilnici lokalnega značaja).

---

⁹ 'Big is beautiful' – veliko je lepo, tukaj uporabljeno v smislu, da tudi velikost finančne ustanove lahko pripomore k njeni konkurenčnosti in prepoznavnosti na trgu, predvsem med malimi varčevalci.

4. 6. Pogled naprej

V naslednjih letih lahko v Sloveniji upravičeno pričakujemo, da bodo hranilnice med svoje komitente želele pridobiti tudi posamezna večja podjetja in gospodarske družbe¹⁰, zaradi majhnosti in neprepoznavnosti hranilnic v slovenskem bančnem prostoru pa se zastavlja vprašanje, v kolikšni meri bodo pri tem uspešne. Prav relativna majhnost in kapitalaska šibkost hranilnic v primerjavi s poslovnimi bankami, bosta največja zadržka pri vzpostavljanju stikov z večjimi gospodarskimi subjekti. Obenem se zastavlja tudi vprašanje načina zagotavljanja potrebne likvidnosti hranilnic. Nekateri večji in poslovno uspešnejši gospodarski sistemi imajo v obliki bančnih depozitov in vlog plasiran kar precejšen del svojih finančnih naložb. Če bi hranilnici uspelo pridobiti večji depozit pravne osebe, bi to kratkoročno zelo povečalo njene možnosti kreditiranja in plasiranja denarnih sredstev v aktivne naložbe, vendar bi se hranilnica ob zapadlosti depozita srečala s problemom, kako zagotoviti zadostna likvidna sredstva za vračilo depozita pravni osebi.

Ena izmed lastnosti hranilnice kot finančne institucije je tudi preoblikovanje kratkoročnih depozitov in kratkoročno vezanih vlog v dolgoročneje oblike financiranja gospodarskih subjektov in potrošniškega kreditiranja. Večja in kapitalsko močnejša poslovna banka si v absolutni vrednosti lahko privoščiti večji obseg neskladja v ročnostni strukturi sredstev in virov sredstev, hranilnice pa bodo zaradi svoje majhnosti že pri enem samem večjem komitentu, ki bo želel kratkoročno naložiti svoja sredstva, trčile ob problem, kako pridobljena sredstva donosno plasirati na trgu. Kratkoročne naložbe teh sredstev v poslovne banke, druge finančne institucije, nakup dolžniških vrednostnih papirjev države ali centralne banke namreč ne bodo v ustrezni meri prispevale k rasti čistih dohodkov hranilnice iz naslova obresti, saj je tako dosežena razlika med aktivno in pasivno obrestno mero ('spread') prenizka, v skrajnih primerih celo negativna. Finančni učinek, ki iz takšnega posameznega posla izvira, je nominalno višja bilančna vsota hranilnice, kar pa na dolgi rok zaradi majhne realizirane razlike med aktivno in pasivno obrestno mero predstavlja nižjo realizirano donosnost na povprečna sredstva hranilnice. Delničarji zgolj s povečevanjem bilančne vsote, ne da bi se primerljivo večal tudi dobiček hranilnice, seveda ne bodo zadovoljni. Rešitev obstaja. Hranilnica mora kratkoročno pridobljena sredstva večjih komitentov plasirati v kratkoročno kreditiranje komitentov enake ali podobne velikosti. Iz empiričnih primerjav višine pasivnih in aktivnih obrestnih mer bank, hranilnic in hranilno kreditnih služb (Bilten Banke Slovenije, 2001) v Sloveniji je razvidno, da hranilnice vseskozi poslujejo s povprečno višjimi pasivnimi in aktivnimi obrestnimi merami kot poslovne banke. Večji komitenti, ki poslujejo z več

---

¹⁰ Možnost poslovanja tudi z večjimi pravnimi osebami so hranilnice pridobile šele z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu julija 2001 (Uradni list RS, št. 59/01). Odprava te restrikcije odpira hranilnicam povsem nov trg, seveda pa bodo tudi hranilnice morale svoje poslovanje v marsičem prilagoditi zakonitostim, ki veljajo pri poslovanju z večjimi pravnimi osebami. Predvsem gre tu za vprašanje zagotavljanja potrebne likvidnosti in nevarnosti neuravnotežene strukture sredstev in virov sredstev glede na ročnost.

bankami, se bodo le težka odločali za najem kredita pri finančni instituciji, ki bo za denarna sredstva zahtevala višjo obrestno mero. Hranilnice bodo morale ponuditi tudi druge storitve oziroma najti druge rešitve, kako se lotiti uspešnega in donosnega poslovanja z večjimi komitenti. Argument rasti bilančne vsote je vsekakor vabljev za uprave slovenskih hranilnic, a za dejanski kakovostni premik v poslovanju bo potrebno implementirati tudi drugačne rešitve.

4. 7. Neto obrestna marža

Neto obrestna marža predstavlja osnovo za uspešno poslovanje depozitne finančne institucije, ne glede na to, ali govorimo o poslovni banki ali hranilnici. To je razlika med obrestnimi prihodki in obrestnimi odhodki v odnosu do donosne aktive finančne institucije. Razlikovati moramo med neto obrestnim razmikom in neto obrestno maržo. Neto obrestni razmik je v odstotnih točkah izražena razlika med povprečno aktivno obrestno mero in povprečno pasivno obrestno mero, neto obrestna marža pa je količnik med neto obrestnimi prihodki in donosno aktivo.

Pregled podatkov iz preteklih let pokaže, da so hranilnice v povprečju vedno dosegale nekoliko večji neto obrestni razmik kot poslovne banke, kljub temu pa njihova neto obrestna marža ni presegala bančne. Vzrok je v dejstvu, da predstavlja v primeru hranilnic t.i. donosna aktiva relativno večji del celotne bilančne vsote kot pri poslovnih bankah. To je razumljivo, saj so hranilnice po obsegu poslovanja precej manjše in morajo, če želijo pozitivno poslovati, donosno nalagati relativno večji del svojih sredstev in si ne morejo privoščiti investicij v naložbe, ki ne dosegajo zahtevane donosnosti, oziroma so reprezentativnega pomena. V ta namen hranilnice tudi precej svojih poslovnih funkcij zaupajo specializiranim zunanjim izvajalcem (t.i. 'outsourcing'). Tu gre predvsem za področje notranjega revidiranja in razvijanja ter posodabljanja aplikativne programske ter informacijske opreme hranilnic. Hranilnice na ta način znižajo tekoče stroške poslovanja (manjše število zaposlenih, manjše potrebe po poslovnih prostorih in opremi hranilnice), vendar so obenem bolj odvisne od zunanjih izvajalcev, kar pomeni višje tveganje in odvisnost nekaterih kritičnih procesov, ki se v hranilnici odvijajo, od dejavnikov, na katere hranilnica praktično nima vpliva oziroma je leta omejen.

Vprašanje, ki se ob tem zastavlja je, ali bodo hranilnice, glede na obseg 'outsourcinga', ki se ga poslužujejo, dejansko sposobne servisirati tudi večje gospodarske sisteme in družbe. Za to možnost so se hranilnice sicer potegovale že kar nekaj let, Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu pa jim sedaj tudi s formalnega vidika to omogoča. V hranilnicah se tako dejansko poraja vse večja potreba tudi po kakovostnem nadzoru likvidnostnega položaja hranilnice in splošnem analitičnem oddelku. V prejšnjih poglavjih je napisano, da hranilnice danes večinoma poslujejo z občani in delno tudi s subjekti drobnega gospodarstva. Tako aktivni kot pasivni posli z omenjenima skupinama komitentov so precej

bolj predvidljivi in jih je lažje načrtovati ter nadzorovati kot posle z večjimi gospodarskimi družbami. S povečevanjem obsega poslovanja z večjimi komitenti se bo povečevalo likvidnostno tveganje hranilnic (zaradi potreb po vračanju depozitov družbam), hranilnice bodo zaradi nizkega kapitala hitro dosegle mejo zgornjega dopustnega obsega kreditiranja posameznega dolžnika oziroma z njim povezanih oseb, poleg tega pa bodo morale implementirati tudi posebno službo, ki se bo aktivno ukvarjala tudi s preučevanjem razmer v nacionalnem gospodarstvu, saj bo hranilnica morala biti sposobna predvideti tudi denarne tokove iz naslova poslovanja z večjimi gospodarskimi družbami. Vse to so namreč dejavnosti, ki jih hranilnice ne bodo mogle zaupati zunanjim sodelavcem, vsaj v celoti ne, posledično pa se seveda zastavlja vprašanje rentabilnosti in donosnosti uvajanja novega segmenta komitentov. Ravno zaradi omejitev, ki izhajajo iz uravnavanja izpostavljenosti likvidnostnemu in kreditnemu tveganju hranilnice, bo morala hranilnica uporabiti kar precejšen napor za pridobitev zadostnega števila večjih komitentov, ki bodo upravičili formiranje novih služb, in posledično zaposlovanje novih delavcev z ustrezno izobrazbo in izkušnjami za takšno delo.

Dodatna nevarnost, ki preti hranilnici ob poslovnem sodelovanju s pravno osebo je dejstvo, da so hranilnice v preteklosti večinoma poslovale s prebivalstvom in malimi podjetniki – zasebniki. Premik v poslovanje tudi s pravnimi osebami pomeni prevzemanje večjega tveganja. Le-to se na pasivni strani kaže v obliki večjega likvidnostnega tveganja hranilnice. Empirične raziskave potrjujejo, da se depoziti in hranilne vloge prebivalstva ne spreminjajo s takšno dinamiko, kot to velja za depozite pravnih oseb. Hranilnica lažje in natančneje predvideva rast obsega hranilnih vlog in depozitov prebivalstva kot rast obsega depozitov pravnih oseb. Depoziti pravnih oseb so tudi bolj volatilni, in jih v primeru potrebe po denarnih sredstvih za financiranje realnih investicij podjetja odpokličejo. V tem primeru mora hranilnica relativno hitro zagotoviti ustrezen obseg likvidnih sredstev.

Tveganje se poveča tudi na naložbeni strani. Če želi hranilnica ohraniti uravnoteženo strukturo sredstev in virov sredstev, mora kratkoročno pridobljena sredstva pravnih oseb plasirati v kratkoročne naložbe. Z naložbo teh sredstev v dolžniške vrednostne papirje centralne banke in države ne dosega zadostnega donosa, naložbe v potrošniško kreditiranje, ki je praviloma najbolj donosna oblika naložbe za hranilnico pa so večinoma dolgoročne narave. Povpraševanje po kratkoročnih potrošniških kreditih je šibko, naložbe v kratkoročne kredite pravnim osebam pa so otežene zaradi dejstva, da hranilnice praviloma poslujejo z višjimi aktivnimi obrestnimi merami kot poslovne banke. Obstaja nevarnost, da se bodo hranilnice v tem primeru odločile za tvegane naložbe v kratkoročno kreditiranje pravnih oseb z nižjo boniteto, kjer bodo lahko dosegle višjo aktivno obrestno mero. Posledice slabih kreditov pa so za relativno majhno hranilnico lahko hitro usodne.

5. POSLOVANJE HRANILNICE

Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 7/99) dovoljuje slovenskim hranilnicam opravljati vse bančne ter druge finančne storitve, za katere pridobi hranilnica dovoljenje centralne banke; izjema so le storitve upravljanja pokojninskih oziroma investicijskih skladov. Hranilnica lahko svoje storitve opravlja le v tolarški valuti, izjema so menjalniški posli. Do nedavnega so bile slovenske hranilnice omejene tudi pri izbiri komitentov, Zakon o dopolnitvah in spremembah Zakona o bančništvu pa daje tudi hranilnicam proste roke pri pridobivanju komitentov. Pravne osebe, ki po Zakonu o gospodarskih družbah spadajo med srednje oziroma velike pravne osebe, vse do julija 2001 praviloma niso mogle postati hranilniški komitenti.¹¹ Hranilnice so v prvi vrsti osredotočene na gospodinjstva, samostojne podjetnike in majhne gospodarske družbe, na strani pridobivanja finančnih sredstev (pasiva) pa se kot njihov pomemben partner hranilnic kažejo tudi osebe, ki ne opravljajo gospodarske dejavnosti (društva, združenja) ter organi in skladi državne uprave.

5. 1. Ustanovitev hranilnice in kapitalska ustreznost

Za ustanovitev oziroma za poslovanje hranilnice je v skladu z Zakonom o bančništvu zahtevan nižji znesek kapitala kot to velja za poslovno banko. Hranilnica mora vseskozi zagotavljati vsaj 1 milijon evrov osnovnega kapitala (trenutno velja za najnižji znesek osnovnega kapitala sklep centralne banke o temeljnem kapitalu hranilnice v višini vsaj 220 milijonov tolarjev, za poslovne banke je ustrezen znesek 1.1 milijarde tolarjev)¹². Ne glede na ta sklep mora hranilnica enako kot poslovna banka vseskozi izračunavati svojo kapitalsko ustreznost (razmerje med temeljnim kapitalom hranilnice in tveganju prilagojenimi naložbami hranilnice) ter skrbeti, da se razmerje ne zniža pod 8 %. V skladu z 18. členom Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu, lahko Banka Slovenije z odločbo naloži hranilnici tudi izpolnjevanje višje kapitalske ustreznosti, če meni, da v poslovanju hranilnice prihaja do tveganj, ki opravičujejo zahtevano višjo kapitalsko ustreznost (Borak, 2001).

5. 2. Jamstvo za hranilne vloge in nadzor poslovanja hranilnic

Kljub manjšemu obsegu poslovanja velja za hranilnice večina določb Zakona o bančništvu. Hranilnica mora poslovati v skladu z enakimi načeli in zahtevami kot poslovna banka, kar je še zlasti pomembno z vidika varnosti varčevalcev. Zakon o bančništvu v svojem 155. členu namreč določa, da za izplačilo zajamčenih vlog jamčijo banke s sedežem v Republiki Sloveniji. Jamstvo Banke Slovenije za bančne vloge, ki je bilo v veljavi do uveljavitve novega Zakona o bančništvu, je bilo s tem preneseno na poslovne banke in hranilnice. Hranilnice, ki

---

¹¹ 228. člen Zakona o bančništvu določa, da sme hranilnica opravljati svoje storitve le za fizične osebe, podjetnike posameznike, majhne gospodarske družbe ter osebe, ki ne opravljajo gospodarske dejavnosti, 33. člen Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu pa to določbo črta.

¹² Sklep sveta Banke Slovenije z dne 7.11.2000.

želiyo svojim komitentom ponuditi celotno paleto bančnih storitev ter tako neposredno konkurirati poslovnim bankam, bodo morale biti deležne enakega nadzora s strani centralne banke kot poslovne banke, s tem pa bodo prav tako morale izpolnjevati vse kapitalske, kadrovske, tehnične in organizacijske zahteve centralne banke. Ali je to z vidika majhnosti, majhnega obsega poslovanja in predvsem regionalne usmerjenosti hranilnic racionalna odločitev, ter ali so hranilnice na dolgi rok sposobne konkurirati večjim poslovnim bankam, bo jasno šele v naslednjih letih. Upoštevajoč dejstvo, da je ob osamosvojitvi Slovenije leta 1991 poslovalo 14 hranilnic, danes pa so aktivne le še tri, je njihova prihodnost nejasna, čeprav je tekoče poslovanje hranilnic pozitivno ter beležijo stopnje rasti bilančne vsote, ki v povprečju presegajo stopnje rasti poslovnih bank (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001).

6. PRIMERJAVA POSLOVANJA HRANILNIC V LETU 2000

Podrobnejši vpogled v bilanco stanja in izkaz uspeha slovenskih hranilnic razkrije nekaj pomembnih dejstev glede poslovanja omenjenih hranilnic.

Tabela 1: Finančni podatki (v tisoč SIT) iz bilanc stanja za poslovno leto 2000 (stanje na dan 31.12.2000) aktivnih hranilnic v Sloveniji – aktivna stran (sredstva)

Zap. št.	Vsebina	Hranilnica Lon	Delavska hranilnica	LLT M. Sobota
1.	Denar v blagajni in stanje na rač. pri CB	158.550	109.891	11.569
2.	Drž. obveznice, dr. VP za reeskont pri CB	0	0	0
3.	Kreditni bankam	430.051	16.805	23.042
4.	Kreditni strankam, ki niso banke	2.663.310	5.390.590	2.701.235
5.	Investicijski vrednostni papirji	117.684	59.560	0
6.	Tržni vrednostni papirji	0	0	0
7.	Naložbe v kapital neodvisnih strank	1.080	0	2.050
8.	Naložbe v kapital odvisnih strank	0	0	0
9.	Neopredmetena dolgoročna sredstva	39.504	26.845	306
10.	Opredmetena osnovna sredstva	140.105	126.211	10.334
11.	Vpisani, a ne vplačani kapital	0	0	0
12.	Lastne delnice	898	0	3.099
13.	Druga sredstva	182.461	30.971	41.796
14.	Nevračunani stroški in nezarač. prihodki	14.392	4.540	0
	SKUPAJ SREDSTVA	3.748.035	5.765.413	2.793.431

Vir: Javno objavljene revidirane računovodske izkazi hranilnic v prilogi časnika Finance, Slovensko bančništvo, 29.06.2001.

Izmed treh hranilnic, ki tudi v letu 2001 še samostojno nastopajo na slovenskem finančnem trgu, je bila konec leta 2000 po bilančni vsoti največja Delavska hranilnica d.d., Ljubljana, druga po velikosti je Hranilnica Lon Kranj, LLT hranilnica in posojilnica Murska Sobota pa za omenjenima hranilnicama po obsegu poslovanja in pomenu že zaostaja.

Tabela 2: Finančni podatki (v tisoč SIT) iz bilanc stanja za poslovno leto 2000 (stanje na dan 31.12.2000) aktivnih hranilnic v Sloveniji – pasivna stran (vir: sredstev)

15.	Obveznosti do bank	0	226.074	460.508
16.	Obveznosti do strank, ki niso banke	3.049.221	4.808.672	1.667.839
17.	Obveznosti iz izd.VP in potrdil o vlogah	14.975	0	0
18.	Druge obveznosti	24.830	12.983	56.037
19.	Vnaprej vrač. stroški in neobrač. Prihodki	270.594	89.892	57.958
20.	Dolg. rezervacije za obveznosti in stroške	30.491	53.656	0
21.	Rezervacije za splošna bančna tveganja	0	21.675	27.231
22.	Podrejene obveznosti	112.550	32.485	85.678
23.	Vpisani kapital	186.012	341.930	255.216
24.	Vplačani presežek kapitala	1.560	0	11.227
25.	Rezerve	10.174	69.936	44.645
26.	Revalorizacijski popravek kapitala	16.561	63.168	69.644
27.	Preneseni čisti dobiček ali izguba	0	0	5.800
28.	Čisti dobiček ali izguba poslovnega leta	31.067	44.942	51.648
	SKUPAJ OBVEZNOSTI	3.748.035	5.765.413	2.793.431
29.	Zunajbilančne obveznosti	70.127	231	0

Vir: Javno objavljeni revidirani računovodski izkazi hranilnic v prilogi časnika Finance, Slovensko bančništvo, 29.06.2001.

6. 1. Kapital hranilnic

Med opazovanimi hranilnicami smo pozorni na Hranilnico Lon, saj posluje z najmanj lastniškega kapitala med viri sredstev. Vpisani kapital, skupaj z vplačanim presežkom kapitala, rezervami, revalorizacijskim popravkom kapitala ter čistim dobičkom poslovnega leta, dosega konec leta 2000 le dobrih 245 mio SIT. Delavska hranilnica in LLT hranilnica in posojilnica Murska Sobota razpolagata s precej višjim kapitalom. Celotni kapital Delavske hranilnice presega 519 mio SIT, kapital LLT hranilnice in posojilnice Murska Sobota v višini 438 mio SIT pa kljub manjši bilančni vsoti hranilnice krepko presega kapital Hranilnice Lon. Obenem sta obe hranilnici tudi tekoče poslovali z višjim čistim dobičkom.

Vpogled v izkaz uspeha Hranilnice Lon pove, da je slednja poslovno leto 2000 sicer zaključila z operativnim dobičkom v višini 31,1 mio SIT, vendar dosežena donosnost na povprečno aktivo ne presega 1 %. Dosežena donosnost sredstev na povprečno aktivo v slovenskem bančnem sektorju v letu 2000 je višja in dosega 1,1 % (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001, str. 9).

Sama višina kapitala v absolutnem znesku ni pravi pokazatelj obsega ali uspešnosti poslovanja hranilnice. Hranilnica Lon dosledno spoštuje zakonsko določbo, ki zahteva, da hranilnica zagotavlja temeljni kapital v višini vsaj 220 mio SIT, ter da ima hranilnica v vsakem trenutku poslovanja ustrezno kapitalsko ustreznost. Po Baselskih standardih je zahtevana kapitalska ustreznost hranilnice v višini 8 % na tehtano tvegano aktivo. Hranilnica bi lahko poslovala z relativno manj kapitala kot drugi subjekti na finančnem trgu, če bi svoje naložbe usmerjala le v netvegane naložbe, saj bi zaradi nižjih uteži pri izračunu tehtane aktive tudi z nižjim zneskom kapitala ob enakem obsegu poslovanja zagotavljala kapitalsko ustreznost v zadostni višini. Ker je hranilnica Lon obenem izmed vseh hranilnic v letu 2000 namenila največ sredstev za oblikovanje dolgoročnih rezervacij, je predpostavka o večinoma netveganih naložbah neutemeljena. Očitno je namreč, da hranilnica posluje prav na samem robu kapitalske ustreznosti. Za njene komitente pomeni to predvsem večjo tveganost naložb v to hranilnico, delničarjem pa omogoča višjo donosnost.

6. 2. Cilji hranilnice in donosnost poslovanja

Ko opazujemo poslovanje določene gospodarske družbe, se ponavadi zastavlja vprašanje o smiselnosti njenega obstoja oziroma cilja poslovanja. Uspešnost oziroma neuspešnost poslovanja družbe v okolju, v katerem deluje, lahko merimo šele potem, ko definiramo njene cilje. Hranilnice so po pravni organiziranosti zasebne delniške družbe, za delniške družbe pa je značilno, da je njihov cilj poslovanja maksimiranje vrednosti lastniškega kapitala lastnikov. Hranilnice pri tem niso izjeme, in tudi zanje velja, da bodo lastniki pripravljene vlagati vanje le v primeru, če jim bo naložba prinesla ustrezen donos.

Vse tri omenjene hranilnice poslujejo kot delniške družbe. Za delničarje hranilnice je podobno kot za lastnike nefinančnih podjetij seveda najpomembnejši donos na vloženi kapital, ki jim ga zagotavlja hranilnica. Kazalnik, ki jih najbolj zanima, je donosnost lastniškega kapitala (ROE – return on equity). Izračunamo ga kot razmerje med čistim dobičkom in knjižno vrednostjo lastniškega kapitala hranilnice, paziti pa moramo, da v imenovalcu ulomka upoštevamo povprečni kapital. Donosnost lastniškega kapitala je kazalnik, ki lastnikom hranilnice pove, kako uspešno je hranilnica poslovala.

$$\text{ROE} = \frac{\text{čisti dobiček poslovnega leta}}{\text{povprečni kapital hranilnice}}$$

Čisti dobiček predstavlja ostanek celotnih prihodkov nad celotnimi odhodki, skupaj z davki, kapitalskimi izgubami ali dobički in izrednimi odhodki. Vrednost kapitala je seštevek vpisanega kapitala, vplačanega presežka kapitala, rezerv hranilnice, splošnih rezervacij, revalorizacijskega popravka kapitala, prenesenega čistega dobička ali izgube prejšnjih let in čistega dobička poslovnega leta. Dejansko vrednost in uporabnost kazalnika razberemo iz primerjave hranilnic med sabo, marsikaj pa pove tudi primerjava s povprečnimi vrednostmi ROE kazalnika poslovnih bank, ki delujejo na istem finančnem trgu kot hranilnice.

Vrednosti kazalnikov donosnosti na lastniški kapital za opazovane hranilnice za leto 2000:

Hranilnica Lon	14,53 %
Delavska hranilnica	9,26 %
LLT hranilnica in posojilnica	13,02 %

Povprečna donosnost na lastniški kapital, ki so jo v letu 2000 dosegle poslovne banke, ki nastopajo na slovenskem trgu, dosega 11,3 %.

Drugi kazalnik, s katerim si pomagamo pri odgovoru na vprašanje, kako učinkovito je hranilnica poslovala, je donosnost sredstev (ROA – return on assets). Kazalnik donosnosti sredstev je definiran kot količnik med čistim dobičkom in bilančno vsoto. Lastnikom, pa tudi komitentom hranilnice pove, kako učinkovito upravlja hranilnica z zaupanimi ji sredstvi, ne glede na to, ali so v hranilnico vložena v obliki lastniškega (delniškega) kapitala ali v obliki depozitov in hranilnih vlog. Za hranilnice velja podobno kot za banke in druge finančne institucije, da je vrednost tega kazalnika precej nižja kot pri običajnih (nefinančnih) podjetjih. To jim omogoča visok finančni vzvod, ki se kaže v tem, da v strukturi bilance stanja hranilnice predstavlja lastniški kapital le manjši del virov sredstev, večino le-teh pa predstavljajo obveznosti (dolg). Vrednost kazalnika ROE (donosnost na kapital) mora biti tudi pri finančnih institucijah primerljiva z donosnostjo na kapital nefinančnih podjetij, sicer si finančne institucije ne bodo mogle zagotoviti kapitala za poslovanje. Kot rečeno, za ROA to ne velja, vsekakor pa nam primerjava kazalnika ROA med samimi finančnimi institucijami pove, kako učinkovito takšna institucija razpolaga z zaupanimi ji sredstvi.

Vrednosti kazalnikov donosnosti na sredstva za opazovane hranilnice za leto 2000:

Hranilnica Lon	0,91 %
Delavska hranilnica	0,90 %
LLT hranilnica in posojilnica	2,11 %

Povprečna vrednost kazalnika donosnosti povprečnih sredstev za poslovne banke na območju Republike Slovenije v letu 2000 je 1,1 %. Razen LLT hranilnice in posojilnice druge hranilnice ne dosegajo učinkovitosti poslovanja, ki je značilna za poslovne banke.

Tabela 3: Podatki (v tisoč SIT) iz izkazov uspeha za poslovno leto 2000 slovenskih hranilnic

Zap. Št.	Vsebina	Hranilnica Lon	Delavska hranilnica	LLT M. Sobota
1.	Prihodki od obresti in podobni prihodki	197.590	248.210	263.524
2.	Odhodki za obresti in podobni odhodki	90.425	128.672	179.520
3.	Čiste obresti in podobni prihodki	107.165	119.538	84.004
4.	Prihodki iz vrednostnih papirjev	0	0	0
5.	Prejete provizije	158.079	133.611	50.965
6.	Dane provizije	7.233	2.042	2.578
7.	Čiste provizije	150.846	131.569	48.387
8.	Dobiček iz finančnih poslov	11.185	1.076	1.637
9.	Izguba iz finančnih poslov	8.295	2.795	102
10.	Čisti dobiček iz finančnih poslov	2.890	-1.719	1.535
11.	Drugi prihodki iz poslovanja	28.235	13.539	7.656
12.	Splošni upravni stroški	182.707	162.280	49.513
13.	Amortizacija	38.668	23.721	7.644
14.	Drugi odhodki poslovanja	513	1.387	130
15.	Odpisi terjatev in pop. vred. Terjatev	1.856	1.385	3.740
16.	Prihodki iz odpisanih terjatev	2	0	0
17.	Odh. za oblikovanje dolgoročnih rezervacij	54.674	34.283	13.929
18.	Prih. iz ukinjenih dolgoročnih rezervacij	29.175	19.138	0
19.	Odh. za rez. za splošna bančna tveganja	0	0	0
20.	Prih. iz ukin. rez. za splošna banč. tveganja	0	0	0
21.	Dobiček ali izguba iz rednega poslovanja	39.895	59.009	66.626
22.	Izredni dobiček ali izguba	-184	-8.330	-83
23.	Skupaj dobiček ali izguba	39.711	50.679	66.543
24.	Davki iz dobička	8.644	11.110	14.895
25.	Čisti dobiček poslovnega leta	31.067	39.569	51.648

Vir: Javno objavljeni revidirani računovodski izkazi hranilnic v prilogi časnika Finance, Slovensko bančništvo, 29.06.2001.

6. 3. Primerjava poslovnih rezultatov hranilnic v Sloveniji

LLT hranilnica in posojilnica dosega najvišjo donosnost sredstev izmed vseh hranilnic, izračunana donosnost celo več kot dvakrat presega vrednost kazalnika pri drugih hranilnicah. Dejansko dosega LLT hranilnica in posojilnica tako visoko donosnost zaradi dejstva, da se je povsem specializirala za zbiranje depozitov in dajanje kreditov gospodinjstvom in malim pravnim osebam. Natančnejši pogled v njeno bilanco stanja razkrije, da naložbe v

gospodinjstva in male pravne osebe (kreditni strankam, ki niso banke) dosegajo skoraj 97 % njene bilančne vsote. Hranilnica nima oblikovanih likvidnostnih rezerv, nima naložb, ki bi jih v primeru potrebe lahko hitro pretvorila v likvidno obliko, celo stanje gotovine v blagajni in na računih pri centralni banki je zgolj simbolično. Obenem pasivna stran razkriva, da hranilnica pri dejavnosti zbiranja depozitov močno zaostaja za svojo kreditno aktivnostjo. Zbrani depoziti gospodinjstev in malih pravnih oseb predstavljajo manj kot 60 % bilančne vsote, obenem pa hranilnica beleži preko 460 mio SIT obveznosti do bank in hranilnic. Ta sredstva večinoma plasira v potrošniške kredite. LLT hranilnica in posojilnica Murska Sobota tudi nima tako razvejane mreže poslovnih enot, kot to velja za hranilnico Lon in Delavsko hranilnico, zato so stroški poslovanja in obračunana amortizacija pri njej posledično precej nižji.

Takšen način poslovanja omogoča LLT hranilnici in posojilnici dosegati visoko donosnost, vendar se na daljši rok izpostavlja pomembnemu tveganju. Ob umiku bančnih in hranilniških depozitov iz LLT hranilnice in posojilnice, bi se slednja najverjetneje znašla v hudih likvidnostnih težavah. Njeno povezovanje ter posledična integracija z eno izmed poslovnih bank je verjeten odgovor na morebitne porajajoče se težave te vrste. Močna poslovna banka kot večinski lastnik ji zagotavlja relativno mirno poslovanje, saj bodo njeni depoziti v prihodnosti po potrebi nadomestili umik depozitov drugih bank in hranilnic, ter ji tako zagotovili potrebno likvidnost.

Delavska hranilnica dosega najnižjo donosnost sredstev in posledično tudi najnižjo donosnost kapitala med hranilnicami. Sama donosnost sredstev je zelo primerljiva s hranilnico Lon, razlika je le 0,01 odstotne točke, vendar pa dosega slednja precej višjo donosnost kapitala. Razlog za tako visoko razliko v doseženi donosnosti kapitala je v relativni prekapitaliziranosti Delavske hranilnice in relativni podkapitaliziranosti Hranilnice Lon. Relativni zato, ker višino kapitala primerjam s povprečno višino kapitala glede na bilančno vsoto ter kapitalsko ustreznostjo drugih poslovnih bank in hranilnic v Sloveniji. Razmerje med bilančno vsoto Delavske hranilnice in Hranilnice Lon znaša 1,54, razmerje med kapitalom Delavske hranilnice in Hranilnice Lon pa kar 2,12. Delavska hranilnica je tako glede kapitala in kapitalске ustreznosti bolj pripravljena na širjenje poslovanja ter večanje bilančne vsote, medtem ko se bo ob predvideni hitri rasti poslovanja Hranilnica Lon kmalu zopet srečala z neustrezno kapitalsko podprtostjo poslovanja. Tudi sicer je Hranilnica Lon v preteklosti že večkrat razpisala nove emisije delnic z namenom zagotavljanja kapitalске ustreznosti, pogled v njeno bilanco stanja pa daje občutek, da hranilnica namerno ne želi povečati kapitala več kot je to nujno potrebno. Z vidika zagotavljanja primerne donosnosti delničarjem je takšna politika sicer razumljiva, vendar bi hranilnica vseeno morala razmisliti o dolgoročni strategiji tudi na tem področju. Zagotavljanje visoke donosnosti kapitala delničarjem na račun nižje kapitalске ustreznosti ob poslovanju, ki prinaša le povprečno ali celo podpovprečno donosnost

sredstev, se ne zdi primerna dolgoročna rešitev. Prav tu se potrjuje v ekonomiji znani odnos med tveganjem in donosnostjo. Delničarji Hranilnice Lon so v primerjavi z delničarji preostalih hranilnic izpostavljeni objektivno večjemu tveganju. V preteklosti se je tudi ta domneva že potrdila kot resnična, saj je hranilnica v poslovnem letu 1998 beležila visoko izgubo, predvsem zaradi izključevanja določenega dela prihodkov in oblikovanja dolgoročnih rezervacij. Razlog za to je bil poslabšan kreditni portfelj hranilnice, vendar ji je v naslednjih letih uspelo dobršen del oblikovanih rezervacij sprostiti. Kljub tveganosti kreditnega portfelja hranilnice namreč skrbijo za ustrezno zavarovanje kreditnih poslov, zapadle in neplačane terjatve pa navadno izterjajo preko sodišča s pomočjo priznanih odvetniških pisarn. Večina potrošniških kreditov je tudi zavarovanih pri zavarovalnicah, krediti podjetjem in samostojnim podjetnikom pa so navadno zavarovani tudi s poroki in hipotekami nad nepremičninami.

Za Hranilnico Lon je tudi sicer značilno poslovanje, ki se po vseh svojih značilnostih že približuje poslovanju manjše poslovne banke. Hranilnica Lon danes posluje s petimi poslovnimi enotami po vsej Sloveniji, načrtuje pa že otvoritev nove. Geografska razpršenost prinaša precej višje stroške poslovanja in večje število zaposlenih v hranilnici, kar ima negativen vpliv na donosnost poslovanja, po drugi strani pa geografska razpršenost pomeni tudi prednost. V hranilnici že dalj časa ugotavljajo veliko prelivanje sredstev med poslovnimi enotami, saj so nekatere poslovne enote sposobne pod ugodnimi pogoji plasirati precej več sredstev, kot jih same zberejo, druge pa se konstantno srečujejo s presežki zbranih sredstev nad možnostmi plasiranja. Če bi posamezne enote nastopale kot samostojne finančne organizacije, bi le stežka poslovale s pozitivnim rezultatom, kot deli večjega sistema pa se izvrstno dopolnjujejo. Prisotnost hranilnice v več regijah obenem tudi pozitivno vpliva na zaupanje varčevalcev, ki se lažje odločajo za varčevanje. Kljub temu je opaziti previdnost varčevalcev, saj v vseh novih poslovnih enotah potrošniško kreditiranje, pa tudi kreditiranje drobnega gospodarstva raste sprva precej hitreje kot obseg zbranih hranilnih vlog in depozitov. Po določenem času, ko se ime hranilnice asimilira v novo okolje, se zmanjša tudi razlika med obsegom aktivnih in pasivnih poslov poslovne enote hranilnice.

Najvišje prihodke od obresti so v letu 2000 zabeležili v LLT hranilnici in posojilnici Murska Sobota, vendar je v omenjeni hranilnici izplen v obliki čistih obresti najnižji. LLT hranilnica in posojilnica Murska Sobota ima velik del svojih naložb v obliki danih kreditov, ki za vsako hranilnico predstavljajo najdonosnejšo naložbo, vendar LLT hranilnica in posojilnica ni sposobna sama zagotoviti tudi ustreznih virov za financiranje svojih naložb. Pomanjkanje kvalitetnih dolgoročnih depozitov in vezanih hranilnih vlog prebivalstva in drobnega gospodarstva nadomešča z zadolževanjem pri bankah in drugih hranilnicah, kar pa močno znižuje njen realizirani neto obrestni razmik. Sredstva prebivalstva in malih gospodarskih družb v obliki hranilnih vlog in depozitov (t.i. 'core funds') so namreč najcenejši viri sredstev

za finančne institucije, in čeprav le-te ustvarjajo dobiček predvsem z aktivnimi posli in drugimi storitvami, ki jih opravijo za svoje komitente (plačilni promet), je skrb za kvalitetne in dolgoročne vire sredstev prednostna naloga vsake hranilnice in poslovne banke (Engen, 2000). Pomanjkanje teh sredstev se kaže v slabšem poslovnem rezultatu hranilnice, predvsem v nižjih dohodkih iz naslova čistih obresti.

Če bi ocenjevali hranilnice po kriteriju doseženega neto obrestnega razmika glede na bilančno vsoto, se najbolje izkaže kranjska Hranilnica Lon, ki ima daleč najvišje razmerje med prihodki iz obresti in odhodki za obresti. Hranilnici uspeva pridobivati kvalitetne vire, predvsem v obliki dolgoročnih depozitov in hranilnih vlog občanov, ter jih donosno plasirati na finančnem trgu, kljub temu pa je iz same bilance stanja razvidno, da precejšen del svojih naložb plasira tudi v vrednostne papirje in poslovne banke in hranilnice, predvsem z namenom razpršitve naložb in uravnavanja likvidnostnega tveganja. Kratkoročne in relativno varne naložbe v dolžniške vrednostne papirje centralne banke in države poleg samega zmanjševanja tveganja celotnega portfelja hranilnice obenem tudi izboljšajo usklajenost sredstev z viri le-teh glede na ročnost. Takšna oblika naložb predstavlja pomemben potencial finančnih sredstev, ki jih hranilnica v primeru večjega povpraševanja po kreditih s strani prebivalstva in gospodarstva lahko razmeroma hitro in preprosto pretvori v likvidno obliko in plasira v donosnejše oblike naložb. Predvsem v zadnjem letu je rast teh naložb precej opazna¹³, razlogi za plasiranje sredstev v te vrste naložb, pa so v prav tako močno povečanem obsegu zbranih kratkoročnih sredstev s strani gospodarstva in države. Kratkoročne naložbe gospodarstva so oblika trenutnega plemenitenja sredstev, ki pa jih bo podjetje ob ustrezni gospodarski klimi potrebovalo za financiranje realnih investicij, in jih bo seveda umaknilo iz hranilnice. Zato z vidika varnosti in likvidnosti poslovanja hranilnica potrebuje večji obseg kratkoročnih naložb v državne vrednostne papirje in vrednostne papirje centralne banke, in se zanje ne odloča zgolj zato, ker bi imela težave s plasiranjem teh sredstev na trgu kreditov.

Pri Delavski hranilnici je nekoliko manjši neto obrestni razmik opravičljiv, saj gre za hranilnico v večinski lasti delavskih sindikatov, njihovi člani pa v veliki meri predstavljajo tudi varčevalce in kreditojemalce. Zaradi tega hranilnici ni potrebno strogo zasledovati cilja maksimiranja neto obrestnega razmika (in s tem maksimiranja donosnosti ter posledično tudi vrednosti lastniškega kapitala) za zadovoljevanje želja lastnikov, ampak se lahko zavestno odpove delu dobička, ter na ta način omogoča svojim komitentom donosnejše oblike varčevanj in cenejša posojila. Ker naj bi bili njeni komitenti večinoma tudi njeni lastniki (vsaj posredno, kot člani delavskih sindikatov), se nižja donosnost lastniškega kapitala kompenzira z višjo donosnostjo varčevanj in nižjimi stroški pri najemanju kreditov.

---

¹³ Interni podatki Hranilnice Lon d.d., Kranj.

Hranilnica Lon je vodilna tudi po obsegu prejetih provizij. V tem se kažejo prednosti širše geografske porazdelitve ter poslovanja preko večjega števila poslovnih enot, s čimer je zajet širši krog komitentov, predvsem samostojnih podjetnikov in obrtnikov, ki preko hranilnice opravljajo svoj plačilni promet. Hranilnica Lon je tako kot Delavska hranilnica pridobila tudi dovoljenje centralne banke za vključitev v opravljanje plačilnega prometa za manjša podjetja, kar bo v omenjenih hranilnicah še povečalo prihodke iz naslova prejetih provizij. Ob tem je treba poudariti, da provizije iz naslova plačilnega prometa ne predstavljajo edinih provizij hranilnic, velik del le-teh namreč odpade na provizije, ki si jih hranilnice zaračunavajo ob odobritvi kredita. V Sloveniji je običajno, da finančne ustanove poleg obrestne mere zaračunavajo tudi stroške odobritve in vodenja kredita. Z uveljavitvijo Zakona o potrošniških kreditih ter uvajanjem učinkovite obrestne mere se vsekakor zmanjšuje pomen 'skrivanja' višine realne obrestne mere v različnih vrstah stroškov, ki jih poslovne banke in hranilnice zaračunavajo, a vsaj zaenkrat ostajajo stroški odobritve kredita in stroški vodenja kredita redni del tarif poslovnih bank in hranilnic.

Dobički iz finančnih poslov in drugi prihodki iz poslovanja predstavljajo pri vseh hranilnicah manjši del celotnih prihodkov, vključujejo pa predvsem dobičke iz menjalniškega poslovanja, prihodke iz naslova oddajanja sefov v najem, dobičke pri poslovanju z vrednostnimi papirji in podobno.

Hranilnica Lon je vodilna tudi po višini splošnih upravnih stroškov in amortizacije, v čemer se kaže negativna stran geografske razpršenosti, saj hranilnica potrebuje za poslovanje več zaposlenih in več opreme kot hranilnica, ki se s svojo dejavnostjo ukvarja na eni lokaciji. Višina teh dveh postavk v izkazu uspeha glede na bilančno vsoto je tista črna točka poslovanja hranilnice, ki močno znižuje doseženo donosnost sredstev. Če bo hranilnica želela še naprej širiti svojo poslovno mrežo preko lastnih poslovalnic, bo morala povečati svojo bilančno vsoto, tako absolutno kot tudi relativno, torej primerjalno glede na število zaposlenih. Za razliko od Hranilnice Lon je nekaj slovenskih hranilnic v preteklosti poskušalo širiti svoje poslovanje preko predstavništva oziroma pisarn. Izkazalo se je, da je bil takšen način širjenja poslovanja primeren le za tiste hranilnice, ki so imele zelo ozko definirano ciljno skupino komitentov. Takšen način poslovanja lepo uspeva Delavski hranilnici, težko pa je verjeti, da bi se kot uspešen in donosen izkazal tudi za Hranilnico Lon. Delavska hranilnica se posveča predvsem sodelovanju z delavskimi sindikati, medtem ko je ciljna skupina komitentov Hranilnice Lon precej širša. Vložek v širšo regionalno prisotnost in večjo prepoznavnost je velik, vendar ima hranilnica od širše geografske razpršenosti tudi koristi.

Previdnost v poslovanju Hranilnice Lon kažejo razmeroma visoki odhodki za oblikovanje dolgoročnih rezervacij, saj kljub temu, da ima ta hranilnica izmed opazovanih najmanj sredstev, plasiranih v obliki potrošniških kreditov in kreditov gospodarstvu ter neprofitnim

izvajalcem, daleč presegajo odhodke za oblikovanje dolgoročnih rezervacij drugih hranilnic. Iz izkazov uspeha preteklih let je razvidno, da se precejšen del tako oblikovanih rezervacij v naslednjih letih sprosti v obliki prihodkov iz ukinjenih dolgoročnih rezervacij, kar pomeni, da je hranilnica uspešna pri izterjavah svojih terjatev. Takšna previdnost zmanjšuje donos delničarjev, obenem pa zagotavlja mirnejši spanec njenim komitentom, predvsem varčevalcem. Glede na ugotovljeno šibko kapitalsko podprtost poslovanja hranilnice, previdnost ni odveč.

Poseben poudarek v poslovanju hranilnic je namenjen prebivalstvu oziroma gospodinjstvom. V ta namen hranilnice posebno pozornost posvečajo obrestni politiki. Pregled povprečnih depozitnih obrestnih mer za preteklo obdobje pokaže, da hranilnice dejansko priznavajo komitentom primerljivo višje realne obrestne mere za depozite kot poslovne banke, obenem pa ostajajo relativno konkurenčne tudi na aktivni strani poslovanja. Slednje velja zato, ker so same realne aktivne obrestne mere sicer že primerljive z obrestnimi merami poslovnih bank, vendar hranilnice praviloma zaračunavajo nekoliko višje stroške vodenja kredita. Če želijo hranilnice ohranjati vsaj tako ugodno razmerje tudi skozi daljše obdobje, morajo skrbno spremljati strukturo svojih naložb in virov sredstev. Hranilnice morajo imeti v ta namen v primerjavi s poslovnimi bankami na svoji pasivni strani relativno več zbranih sredstev strank, ki niso banke (gre predvsem za zasebne varčevalce in depozite drobnega gospodarstva, društev ter sindikatov), saj so ta sredstva za hranilnico cenejša kot sredstva, pridobljena s posojili drugih bank oziroma finančnih institucij. Obenem hranilnice tudi na svoji aktivni strani skrbijo za čim večji delež naložb v obliki danih kreditov, predvsem potrošniških kreditov. Dani krediti potrošnikom in drobnemu gospodarstvu hranilnicam zopet predstavljajo donosnejšo naložbo kot deponirana sredstva pri drugi poslovni banki oziroma naložbe v državne vrednostne papirje ali vrednostne papirje centralne banke. Donosnejša naložba sicer pomeni tudi večje tveganje, vendar so potrošniška posojila navadno manjših vrednosti ter dosegajo visoko stopnjo razpršenosti, s čimer tudi tveganje ostaja v mejah obvladljivosti. Za potrošniške kredite je obenem značilno tudi to, da so zavarovani. Najbolj pogoste oblike zavarovanja so zavarovanje kredita z depozitom, s plačilno sposobnim porokom oziroma s plačilom zavarovalne premije.

6. 4. Neusklajenost ročnosti sredstev z viri sredstev

Verjetno najpomembnejša težava, s katero se srečujejo vse hranilnice, je neusklajenost ročnosti virov sredstev in naložb. Varčevalci se večinoma še vedno odločajo za kratkoročne vezave svojih sredstev, čeprav je v zadnjem času opazen trend podaljševanja ročnosti. Med viri sredstev se povečuje delež dolgoročnih depozitov, pa tudi med samimi kratkoročnimi depoziti je opazno daljšanje ročnosti.

Kot je bilo že omenjeno, med naložbami hranilnic, prevladujejo potrošniški krediti, ki pa so večinoma dolgoročnejshe narave. V preteklosti potrošniki namreč niso bili vajeni najemati kratkoročnih kreditov za svoje potrebe, saj so domala vsi trgovci omogočali nakupovanje na več obrokov, za zavarovanje plačil pa so uporabili kar bianco čeke potrošnikov. Obenem je bilo v veljavi tudi splošno bančno jamstvo za vnovčevanje čekov, kar je trgovcem predstavljalo 100 % zavarovanje plačila, hkrati pa so se izognili tudi raznim administrativnim opravilom. Leta 2000 je bilo ukinjeno splošno jamstvo bank za vnovčevanje čekov, 1. marca 2001 pa je začel veljati tudi Zakon o potrošniških kreditih. Tako imenovano plačevanje 'na več čekov' je s tem praktično onemogočeno in pričakovati je, da bo to pozitivno vplivalo na povpraševanje po kratkoročnih potrošniških kreditih.

Hranilnice se zavedajo problema neusklajenosti ročnosti virov sredstev in naložb, čeprav tudi v prihodnosti pričakujejo nadaljevanje ugodnih trendov tako na strani virov sredstev kot naložb.

7. PRIMERJAVA POSLOVANJA HRANILNIC S POSLOVNIMI BANKAMI V SLOVENIJI

Že hiter pogled na gibanje števila aktivnih poslovnih bank in hranilnic v Sloveniji v času od osamosvojitve dalje pokaže, da je finančno posredništvo skoncentrirano v poslovnih bankah, hranilnice pa dosegajo le neznaten tržni delež.

Tabela 4: Število bank in hranilnic v Sloveniji po posameznih letih v obdobju 1992 - 2000

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Banke	30	32	33	31	29	28	24	25	25
Hranilnice	15	13	11	8	7	6	6	6	3

Vir: Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001.

V preteklih desetih letih se je število delujočih bank zmanjšalo za pet. Osem poslovnih bank se je pripojilo k drugi banki, v dveh bankah pa sta bila uvedena stečajna postopka. S poslovanjem je pričelo pet novih bank oziroma združnic tujih bank. Skupna bilančna vsota bank je v tem obdobju porasla z dobrih 627 milijard SIT konec leta 1992 na preko 3.192 milijard SIT konec leta 2000 (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001).

Največje število delujočih hranilnic v Sloveniji je bilo leto dni po osamosvojitvi, ko je poslovalo petnajst hranilnic. V desetletju, ki je sledilo, je bil v štirih hranilnicah uveden stečajni oziroma likvidacijski postopek, ena hranilnica je prenehala s poslovanjem, pet se jih je pripojilo k poslovni banki, dve pa k drugi hranilnici. Konec leta 2000 so aktivno delovale tri hranilnice. Skupna bilančna vsota hranilnic je do konca leta 2000 porasla z 2,6 mia SIT na 12,3 mia SIT (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001).

Tabela 5: Bilančne vsote poslovnih bank in hranilnic v mia SIT

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Banke	627,9	937,2	1.183,4	1.497,5	1.729,0	2.022,0	2.350,4	2.687,6	3.192,8
Hranilnice	2,6	2,1	2,7	4,4	5,1	7,2	9,5	11,0	12,3

Vir: Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001.

Po osamosvojitvi Slovenije in formiranju lastnega monetarnega sistema so hranilnice pogumno začele s poslovanjem kot majhne finančne organizacije, vendar sta hitra stečaja dveh največjih hranilnic ustvarila dvome o pravilnosti te odločitve ter še dodatno podkrepila dvome varčevalcev. Konec leta 1993 so hranilnice predstavljale 0,22 % finančnega posredništva v državi, do danes pa se je ta delež skoraj podvojil na 0,4 %, vendar je še vedno praktično zanemarljiv.

Konec leta 2000 je v Sloveniji poslovalo tudi 64 hranilno kreditnih služb. Skupaj s hranilnicami predstavljajo 2,2 % tržni delež. Zakon o bančništvu, sprejet februarja 1999, izenačuje hranilno kreditne službe s hranilnicami, zaradi česar se bodo morale le-te prestrukturirati ter si zagotoviti ustrezno kapitalsko osnovo. Med dodatnimi pogoji so tudi kadrovske in organizacijske zahteve. Marsikatera izmed hranilno kreditnih služb se bo verjetno pripojila tudi k že obstoječi hranilnici ali banki. Pripojitve in združitve so bile že v preteklih letih aktualna tema za slovensko hranilništvo, enako bo verjetno tudi v prihodnosti. Obstoječe hranilnice bodo morale povečati obseg poslovanja, če želijo vsaj deloma izkoristiti prednosti, ki jih prinaša ekonomija obsega. Stopnja organske rasti hranilnic, ki izvira iz samega poslovanja in širjenja kroga komitentov, je v povprečju višja od stopnje rasti poslovnih bank, vendar v razmerah nastajanja večjih bančnih skupin in vse bolj odprtega bančnega gospodarstva tudi navzven dolgoročno ne zadošča.

V vseh državah z razvitim hranilništvom velja, da je področje delovanja hranilnic omejeno na manjši obseg poslovanja kot to velja za poslovne banke. Hranilnice so bile ustanovljene z namenom spodbujanja varčevanja občanov, ta sredstva pa občanom tudi vračajo, predvsem v

obliki potrošniških kreditov. Hranilnice dopolnjujejo ponudbo poslovnih bank ter jim praviloma ne predstavljajo neposredne konkurence. Poslovanje hranilnic je enostavnejše ter lokalno usmerjeno, kljub temu pa je lahko rentabilno in donosno za njihove lastnike.

Slovenske hranilnice se med seboj precej razlikujejo, tako po velikosti kot po sestavi bilance stanja. Hranilnica Lon je regijsko najbolj razširjena ter po bilančni vsoti ne zaostaja veliko za največjo, Delavsko hranilnico, ki po priključitvi Mariborske hranilnice in posojilnice prav tako ne deluje več zgolj regionalno. Tretja hranilnica, LLT hranilnica in posojilnica Murska Sobota, po bilančni vsoti že precej zaostaja. Med seboj si hranilnice praktično ne konkurirajo, saj so tudi prostorsko porazdeljene v različnih delih države.

Tabela 6: Vrednosti osnovnih kazalcev učinkovitosti poslovanja bank in hranilnic v letih 1999 in 2000

Kazalnik (v %)	1999		2000	
	banke	hranilnice	banke	hranilnice
Donosnost na povprečno aktivo	0,8	1,7	1,1	1,3
Donosnost na povprečni kapital	7,8	17,7	11,3	12,6
Neto obrestna marža	4,0	5,1	4,5	3,6
Stroški dela / povprečna aktiva	1,7	2,4	1,7	1,7
Drugi stroški poslovanja / povprečna aktiva	1,7	2,6	1,7	2,1

Vir: Letno poročilo Banke Slovenije za leto 2000, 1.2001

7. 1. Višja donosnost ob višjih stroških poslovanja

V zadnjih letih so hranilnice v primerjavi s poslovnimi bankami povprečju dosegale višjo donosnost na povprečno aktivo in donosnost na povprečni kapital, vendar je rezultat poslovanja v letu 2000 precej zaostal za rezultati v letu 1999. Hranilnice so v letu 2000 skupaj dosegle 156,9 mio SIT dobička pred obdavčitvijo, kar je 24,5 mio SIT manj kot v predhodnem letu (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, 1. 2001). Razloge za to gre iskati v nižji neto obrestni marži, pa tudi v dejstvu, da je bil skupen rezultat poslovnega leta 1999 izjemen tudi zato, ker je ena izmed hranilnic v tem letu izkazala precej višji dobiček kot običajno. Le-ta je bil predvsem posledica sproščenih rezervacij in prihodkov iz odpisanih terjatev iz preteklih let. V letu 1999 so hranilnice skupaj oblikovale za 49,6 mio SIT rezervacij, leto poprej pa kar za 172,2 mio SIT. Ena izmed hranilnic je v letu 1999 ukinila več rezervacij kot oblikovala novih. Nasprotno velja za leto 1998, ko so se hranilnice odrezale precej slabše, saj so dosegle donosnost na povprečno aktivo v višini 0,5 % in donosnost na povprečni kapital v višini 4,7 %. Če upoštevamo posebnosti obeh let, ter vzamemo v zakup, da je bilo leto 1999 izjemno uspešno tudi na račun

slabše izkazanih rezultatov v letu 1998, velja splošna ocena, da se donosnost kapitala v hranilnicah približuje vrednosti, ki jo dosegajo poslovne banke.

Hranilnice v povprečju res dosegajo višjo donosnost kapitala v primerjavi s poslovnimi bankami, vendar obenem poslujejo z občutno višjimi stroški glede na bilančno vsoto. Kazalec, ki primerja stroške dela z bilančno vsoto hranilnic se je v letu 2000 sicer izenačil s primerljivim v bančnem sektorju, vendar ostajajo drugi stroški poslovanja še vedno nad bančnim povprečjem. Obenem se je za eno odstotno točko in pol znižala neto obrestna marža, medtem ko se je vrednost tega kazalca v bančnem sektorju zvišala za pol odstotne točke (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001).

Neto obrestna marža predstavlja razmerje med saldonom obresti ter povprečno bruto obrestonosno aktivo, vrednost kazalca pa se je zmanjšala predvsem zaradi nižjih zaslužkov iz naslova neto obresti. Donosna aktiva hranilnic se giblje med 94 – 95 % celotne aktive. Obrestni razmik v hranilnicah po tradiciji presega bančnega, tudi aktivne in pasivne obrestne mere presegajo bančne, vendar se znižujejo na primerljivo raven.

Tabela 7: Delež posojil strankam, ki niso banke – povprečne vrednosti za sektor poslovnih bank skupaj in hranilnic skupaj (obdobje 1994 – 2000), vsi zneski v mia SIT

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
BV banke	1.183,4	1.497,5	1.729,0	2.022,0	2.350,4	2.687,6	3.192,8
PS banke	416,4	607,9	725,6	862,4	1.108,8	1.388,4	1.636,6
delež (%)	35,2	40,6	42,0	42,7	47,2	51,6	51,3
BV hran.	2,7	4,4	5,1	7,2	9,5	11,0	12,3
PS hran.	1,9	3,2	4,0	5,2	7,1	8,8	10,8
delež (%)	70,4	72,7	78,4	72,2	74,7	80,0	87,8

BV banke = skupna bilančna vsota poslovnih bank v Sloveniji v opazovanem obdobju

PS banke = skupen obseg posojil poslovnih bank strankam, ki niso banke ali hranilnice

BV hran. = bilančna vsota hranilnic v Sloveniji v opazovanem obdobju

PS hran. = skupen obseg posojil hranilnic strankam, ki niso banke ali hranilnice

Vir: Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, Banka Slovenije, str. 70 – 71, l. 2001.

Hranilnice v primerjavi s poslovnimi bankami precej višji delež zbranih sredstev namenjajo bolj tveganim oblikam naložb, torej naložbam v kredite gospodinjstvom in gospodarstvu. Poslovne banke namenjajo velik del sredstev za naložbe v investicijske in tržne vrednostne papirje, s čimer se hranilnice ne ukvarjajo. Delež naložb v vrednostne papirje pri hranilnicah

kaže, da gre bolj za plasmaje trenutnih presežkov likvidnih sredstev ter da hranilnice temu ne posvečajo velike pozornosti. Poslovne banke se s tem segmentom naložb ukvarjajo precej bolj aktivno in načrtno, saj se delež vrednostnih papirjev med aktivni poslovnih bank vseskozi giblje med 20 % in 30 % bilančne vsote. Konec leta 1999 so dobrih 43 % vseh naložb poslovnih bank v vrednostne papirje predstavljale naložbe v devizne blagajniške zapise Banke Slovenije, le za odstotno točko nižji delež pa so predstavljale naložbe v vrednostne papirje države. Delež ostalih vrednostnih papirjev (naložbe bank v delnice bank in drugih izdajateljev ter v druge vrednostne papirje bank, tujcev in držav) se giblje okrog 10 % vseh naložb v vrednostne papirje¹⁴. Banke so tudi pri teh naložbah torej zelo previdne in dajejo prednost varnosti ter minimiziranju tveganja pred iskanjem naložb z višjimi donosi. Naložba v devizne blagajniške zapise Banke Slovenije je seveda razumljiva, saj morajo poslovne banke v teh zapisih držati del obveznega deviznega minimuma.

Če upoštevamo le aktivno stran bilanc stanja poslovnih bank in hranilnic v Sloveniji, se poraja občutek, da se hranilnice v iskanju čim višjega donosa na vloženi kapital sprijaznijo tudi z večjim tveganjem. V primerjavi z bankami namenjajo večji delež sredstev kreditiranju gospodinjstev in gospodarstva, manjši delež pa nalagajo v varnejše naložbe v obliki depozitov pri bankah in hranilnicah oziroma v vrednostne papirje z jamstvom države ali centralne banke. Kreditno tveganje je po obsegu nasploh največje tveganje, ki se mu izpostavljajo slovenske hranilnice.

V poslovanju med poslovnimi bankami in hranilnicami v Sloveniji je ena izmed očitnih razlik tudi to, da hranilnice odobravajo nebančnemu sektorju (torej prebivalstvu in gospodarskim družbam) absolutno večji znesek kreditov, kot zberejo od tega sektorja sredstev (tako kratkoročnih kot dolgoročnih). Pri poslovnih bankah je položaj ravno nasproten (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001).

Tabela 8: Primerjava absolutne vrednosti kreditov nebančnemu sektorju in obveznosti do nebančnega sektorja za poslovne banke v Sloveniji v obdobju 1994 – 2000, vsi zneski v mia SIT

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kreditni	416,4	607,9	725,6	862,4	1.108,8	1.388,4	1.636,6
Obveznosti	712,6	916,6	1.169,4	1.412,2	1.667,7	1.859,0	2.157,5
Pokritost kreditov	171,1%	150,8%	161,2%	163,8%	150,4%	133,9%	131,8%

Vir: Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001.

¹⁴ Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 1999 in prvi polovici leta 2000, julij 2000, str. 35.

Tabela 9: Primerjava absolutne vrednosti kreditov nebančnemu sektorju in obveznosti do nebančnega sektorja za hranilnice v Sloveniji v obdobju 1994 – 2000, vsi zneski v mia SIT

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kredit	1,9	3,2	4,0	5,2	7,1	8,8	10,8
Obveznosti	1,7	2,8	3,2	4,6	6,0	7,7	9,5
Pokritost kreditov	89,4%	87,5%	80,0%	88,5%	84,4%	87,5%	87,8%

Vir: Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001.

8. ANALIZA IZBRANE HRANILNICE - HRANILNICA LON D.D., KRANJ

Zaradi hitre rasti bilančne vsote, velikega števila zaposlenih in širjenja poslovanja po različnih slovenskih regijah bom v nadaljevanju diplomskega dela podrobneje obravnaval Hranilnico Lon d.d., Kranj.

8. 1. Predstavitev hranilnice

Hranilnica Lon je bila ustanovljena 26. januarja 1992, poslovati pa je začela 12. julija istega leta. V začetku je s strani Banke Slovenije pridobila dovoljenje za poslovanje le v okviru svoje regije, po pripojitvi Hranilnice Magro Grosuplje leta 1995, pa je svoje poslovanje razširila na celotno državo. Danes posluje v petih poslovnih enotah po vseh državi ter postaja vse bolj osrednja slovenska hranilnica.

Sami začetki hranilnice so bili razmeroma težki, saj je v letu 1992 kar 70 % varčevalcev varčevalo v tujih valutah¹⁵, hranilnica pa je s strani Banke Slovenije prejela dovoljenje za zbiranje le tolaških vlog. Kljub temu se je število varčevalcev konstantno povečevalo in danes se hranilnica lahko pohvali s široko bazo varčevalcev tako med prebivalstvom kot tudi med podjetji. Sredstva prebivalstva predstavljajo 60 % vseh sredstev, velik delež tega je dolgoročne narave¹⁶. Za hranilnico to predstavlja trdno osnovo na kateri lahko gradi svojo strategijo tudi v prihodnje.

8. 2. Poslovanje hranilnice

Osnova poslovanja hranilnice je zbiranje hranilnih vlog in depozitov. Le-ti predstavljajo glavnino pasivne strani bilance stanja tako hranilnice kot poslovne banke. Primerjava rasti

¹⁵ Interni podatki Hranilnice Lon d.d., Kranj 1993.

¹⁶ Interni podatki Hranilnice Lon d.d., Kranj 1999, 2000.

bilančne vsote Hranilnice Lon in rasti bilančne vsote celotnega bančnega sektorja nam pokaže, da je bila hranilnica nadpovprečno uspešna pri zbiranju vlog in depozitov.

Tabela 10: Bilanca stanja – pasivna stran, stanje na dan 31.12. v mia SIT

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Hranilnica Lon	1,36	1,85	2,57	2,86	3,09	3,75
Bančni sektor	1.497,50	1.729,00	2.022,00	2.350,40	2.687,60	3.192,80

Vir: Interni podatki Hranilnice Lon, l. 1995 – 2001 in Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001.

V opazovanem obdobju nam podatki razkrijejo rast hranilnice nominalno za 169 %, bilančna vsota bančnega sektorja kot celote pa se je v enakem obdobju povečala nominalno za 113 %. Hranilnica ima 0,12 % tržni delež v okviru celotnega bančnega sektorja.

Hranilnica je hitrejšo rast bilančne vsote dosegala z relativno manjšim deležem kapitala v virih sredstev, kot je povprečje za poslovne banke.

Tabela 11: Delež kapitala in rezerv med viri sredstev, stanje na zadnji dan v letu, podatki v %

	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ¹⁷
Hranilnica Lon	4,4	7,3	5,7	3,8	7,8	8,6
Bančni sektor	16,9	15,8	15,3	14,7	14,2	13,2

Vir: Interni podatki Hranilnice Lon in Bilten Banke Slovenije, oktober 2000, str. 26-27.

Delež kapitala in rezerv v virih sredstev neke banke oziroma hranilnice je prvi kazalec, ki nam prikaže njeno izpostavljenost tveganjem. To razmerje ni zakonsko določeno ali kakorkoli omejeno, saj tu ne gre za t.i. koeficient kapitalne ustreznosti. Koeficient le-te mora znašati vsaj 8 %, vendar gre za razmerje med kapitalom in tehtano aktivo banke oziroma hranilnice, kjer se naložbe (sredstva) tehtajo glede na tveganje, da naložba ne bo povrnjena v celoti ter v predvidenem roku. Koeficient kapitalne ustreznosti podrobneje določajo t.i. Baselski standardi.

Tabela 11 nam vseeno razkriva dejstvo, da slovenske banke v povprečju poslujejo z relativno veliko kapitala. Vsekakor to zagotavlja določeno stopnjo varnosti in pripomore k zaupanju komitentov, kar je bilo še posebej pomembno v prvih letih po osamosvojitvi Slovenije, vendar

¹⁷ Podatki za leto 2000 se nanašajo na stanje na dan 30.09.2000.

obenem pomeni tudi nižjo doseženo donosnost kapitala in s tem manjši donos delničarjev banke na vložena sredstva.

Hranilnica Lon je v nasprotju s tem vseskozi na meji kapitalske ustreznosti. Njeni delničarji zaradi tega dosegajo višje donose, vendar obenem hranilnica predstavlja za potencialne varčevalce bolj tvegano naložbo, kot primerljiva naložba v drugo banko oziroma drugo hranilnico. Hranilnica večje tveganje vseskozi kompenzira z nekoliko višjimi pasivnimi obrestnimi merami kot v povprečju veljajo v bankah. Zaradi hitre širitve poslovanja in rasti bilančne vsote mora hranilnica tudi pogosto razpisovati nove emisije delnic in skrbeti za ustrezno dokapitalizacijo, kar pa je povezano z dodatnimi stroški.

8. 3. Pogled v računovodske izkaze hranilnice

Bolj podroben vpogled v bilanco stanja Hranilnice Lon nam razkrije, da je na aktivni strani najpomembnejša postavka 'posojila strankam, ki niso banke', na pasivni strani pa prevladujejo obveznosti do strank, ki niso banke. Za Hranilnico Lon je torej značilno, da je v regijah, kjer posluje pridobila zaupanje varčevalcev, tako fizičnih oseb kot samostojnih podjetnikov in podjetij, ter da tako zbrana sredstva plasira nazaj v okolje v obliki potrošniških kreditov in posojil večinoma manjšim podjetjem. V zadnjem času je zopet opazno rahlo povečanje naložb hranilnice v kratkoročne bančne depozite ter kratkoročne vrednostne papirje centralne banke in države. Hranilnica tako uravnava svojo likvidnost, obenem pa je povečanje kratkoročnih naložb v banke in hranilnice ter kratkoročne vrednostne papirje tudi odgovor na večji obseg depozitov, ki jih imajo pri hranilnici vezana podjetja in organi državne uprave. Za omenjene vloge velja, da so precej bolj nepredvidljive kot vloge gospodinjstev. V primeru, da bi se obseg le-teh iz kateregakoli razloga hitro zmanjšal (npr. zaradi večjih vlaganj v realne investicije), bi imela hranilnica v primeru, da bi bila ta sredstva v večji meri naložena v potrošniške kredite (predvsem dolgoročne) velike likvidnostne težave. Velik obseg varnih in po ročnosti kratkoročnih naložb je torej za hranilnico nujen, ne glede na nižjo donosnost, ki jo takšne naložbe prinašajo.

8. 4. Pregled postavk v bilanci stanja in izkazu uspeha Hranilnice Lon d.d., Kranj

Bilanca stanja in izkaz uspeha predstavljata temeljna računovodska izkaza, ki jih mora po veljavni zakonodaji vsaka hranilnica javno objaviti. Bilanca stanja in izkaz uspeha Hranilnice Lon za leti 1999 in 2000 sta v nadaljevanju podrobneje analizirana.

A) BILANCA STANJA - AKTIVA

Denar v blagajni in stanje na računih pri centralni banki

Ta postavka izkazuje gotovino v blagajni v domači valuti in stanje gotovine v menjalnici v tuji valuti, preračunano v domačo valuto po nakupnem tečaju banke Banke Slovenije. Sem

štejejo tudi denarna sredstva na žiro računu hranilnice in na izločenem računu obvezne rezerve pri Banki Slovenije. Sklep Banke Slovenije o obvezni rezervi določa, da morajo imeti vse banke in hranilnice dnevno na posebnem računu vsaj 50 % obvezne rezerve, izračunane iz obveznosti za pretekli mesec. Znesek obvezne rezerve se izračunava iz povprečnih knjigovodskih stanj vlog v obdobju od 22. dne preteklega meseca do 21. tekočega meseca.

Iz priloženih bilanc stanja Hranilnice Lon d.d., Kranj je razvidno, da postavka predstavlja okrog 5 % celotne aktive hranilnice. Ta znesek potrebuje hranilnica za zagotavljanje dnevne likvidnosti, vendar pa to za hranilnico predstavlja tudi strošek, saj od teh sredstev hranilnica ne prejema obresti. Hranilnica je zainteresirana, da je teh likvidnih sredstev čim manj in da čim večji delež svojih sredstev plasira v dana posojila ali druge oblike naložb, od katerih prejema nek dohodek, vendar mora obenem tudi vseskozi zagotavljati tekočo likvidnost.

Ta odstotek je v obdobju 1994 – 2000 precej višji kot je povprečje za vse slovenske poslovne banke skupaj, in kaže na visoko likvidnost hranilnice. V letu 2000 se je delež postavke v celotni aktivni znižal na 4,2 %, vendar še vedno presega povprečje slovenskega bančnega sektorja, ki znaša 3,1 %.

Državne obveznice in drugi vrednostni papirji za reeskont pri centralni banki

Postavka izkazuje obveznice, ki jih ima hranilnica v svojem portfelju ter katerih izdajatelj je Republika Slovenija pa tudi ostale vrednostne papirje, ki so primerni za reeskont pri centralni banki. Sem sodijo predvsem blagajniški zapisi Banke Slovenije z različnimi ročnostmi.

Hranilnica Lon te postavke nima v svoji bilancah, razen v bilanci stanja na dan 01.01.1995, kjer pa gre za državne obveznice, ki jih je v svojem portfelju imela hranilnica Magro iz Grosupljega, ki se je tega dne pripojila k Hranilnici Lon d.d., Kranj.

Kreditni bankam in hranilnicam

Tu so zajeta vsa dana posojila hranilnice Lon drugim bankam in hranilnicam ne glede na ročnost (posojila na vpogled, kratkoročna in dolgoročna posojila), ter popravek vrednosti letih.

Kreditni bankam in hranilnicam predstavljajo v letu 1999 kar 20 % celotne aktive hranilnice. Gre za varne naložbe z zelo majhnim obsegom tveganja, vendar je zaradi tega manjša donosnost tega dela aktive hranilnice. Naložbe so ustrezno razpršene med več bank in hranilnic, kar dodatno zagotavlja varnost. V letu 2000 se je delež teh naložb znižal na 19 % celotne aktive.

Kreditni strankam, ki niso banke

V bilančni vsoti Hranilnice Lon predstavljajo dana posojila fizičnim osebam, samostojnim podjetnikom posameznikom in manjšim pravnim osebam največji delež. V skladu z omejitvami Zakona o bančništvu hranilnica do poletja leta 2001 ni mogla odobravati posojil srednje velikim ter velikim podjetjem.

V primerjavi s krediti bankam in hranilnicam gre za bolj tvegane naložbe, vendar z višjo pričakovano donosnostjo. Po podatkih za leto 1999 predstavljajo posojila fizičnim osebam, obrtnikom in manjšim podjetjem 63 % celotne bilančne vsote. Iz same velikosti te postavke je tudi jasno razvidno, kaj je osnovna dejavnost hranilnice. Izmed vseh kreditov, danih strankam, ki niso banke, je kar 92,5 % posojil danih prebivalstvu, ostalih 7,5 % pa odpade na gospodarstvo. Obenem se relativni delež posojil prebivalstvu v obsegu vseh posojil strankam, ki niso banke, v zadnjih letih povečuje. Konec leta 2000 že presega 70 % delež v aktivih hranilnice. Ker se naložbe v banke niso pomembno zmanjšale, delež naložb v investicijske in tržne vrednostne papirje pa ne presega 3 %, lahko trdimo, da je večino pridobljenih sredstev v obliki hranilnih vlog in depozitov v letu 2000 Hranilnica Lon plasirala v kreditiranje prebivalstva in malega gospodarstva.

Povprečen delež sredstev, ki je naložen v kredite strankam, ki niso banke je za celoten slovenski bančni sektor v letu 1999 znašal 51 %, v prejšnjih letih pa je bil še nižji. Iz podatkov ugotovimo, da Hranilnica Lon v posojila vlaga večji delež svojih sredstev, kot je povprečje v slovenskem bančnem prostoru. To ji zagotavlja višjo donosnost, seveda pa je zato tudi tveganje nekoliko večje. Največji delež aktive naložen v kredite strankam, ki niso banke je imela Hranilnica Lon v letu 1996. Med njimi je bilo tudi nekaj slabih kreditov, kar se je kasneje potrdilo v velikih odpisih terjatev in popravkih vrednosti dvomljivih terjatev v letu 1998 zaradi česar je hranilnica tega leta kljub operativnemu dobičku poslovala z izgubo.

Zaradi velikega deleža posojil prebivalstvu in gospodarstvu iz sredstev hranilnice, mora le-ta vseskozi zagotavljati ustrezno zavarovanje posojil. V praksi se seveda dogaja, da izterjave preko sodišč trajajo dalj časa, kot je bilo prvotno predvideno. To lahko opazimo v izkazu uspeha hranilnice med leti 1996 – 1999. Večina slabih kreditov je nastala v letih 1996 in 1997, vendar takrat zanje niso bile opravljene ustrezne rezervacije oziroma odpisi in popravki vrednosti terjatev. Na zahtevo Banke Slovenije je hranilnica večino le-teh morala odpisati v letu 1998, kar je vplivalo na njen poslovni rezultat, saj je poslovala z izgubo. Obenem so se aktivno lotili izterjevanja zapadlih posojil in tudi na sodišču sprožili ustrezne postopke. Uspeh izterjave se kaže v postavki 'prihodki iz ukinjenih dolgoročnih rezervacij' v letu 1999, zaradi česar je dobiček hranilnice precej večji od dejanskega operativnega dobička.

Opozoriti je treba tudi to, da ta znesek ne predstavlja celotnega zneska terjatev glavnice za posojila, ampak le t.i. izterljivi del glavnice. Hranilnica tistih glavnice, za katere meni, da jih ne bo mogoče uspešno izterjati, namreč ne more šteti med svoja sredstva. Če želimo izvedeti celoten znesek terjatev iz naslova glavnice posojil, moramo prišteti še znesek dvomljivih in spornih terjatev ter zabilančnih podatkov.

Ta bilančna postavka prav tako ne vsebuje natečenih obresti iz danih posojil, ampak le glavnice. Obresti so evidentirane posebej kot prihodek hranilnice v izkazu uspeha in so v bilanci stanja udeležene le posredno, preko doseženega dobička oziroma izgube poslovnega leta.

Investicijski in tržni vrednostni papirji

Ti dve postavki vsebujeta vrednostne papirje, ki jih izdajajo banke in druga podjetja, ter tudi vrednostne papirje, ki jih izdaja država. Skupna značilnost teh papirjev je, da niso primerni za reeskont pri centralni banki.

Tržni vrednostni papirji so za hranilnico tisti, ki jih je kupila z namenom, da jih bo v kratkem času prodala naprej, torej z namenom doseganja kapitalskega dobička.

Investicijski vrednostni papirji so tisti, ki jih hranilnica drži v svojem portfelju kot dolgoročne finančne naložbe.

Tako investicijski kot tržni vrednostni papirji se v bilanci hranilnice izkazujejo po načelu manjše vrednosti. V začetku se vrednotijo po nakupni ceni, če pa je tržna vrednost teh papirjev na dan bilance višja od nakupne vrednosti le-teh, to ne vpliva na njihovo vrednotenje. Seveda je tržna cena lahko nižja od revalorizirane nakupne vrednosti; takrat se tržni vrednostni papirji v bilanci vrednotijo po tržni ceni, razlika pa bremeni odhodke hranilnice.

Hranilnica Lon nalaga svoja prosta sredstva v obveznice Republike Slovenije.

V letu 1999 so investicijski in tržni vrednostni papirji Hranilnice Lon predstavljali le okoli 1.5 % vse aktive. Povprečje za vse slovenske banke je v letu 1999 okoli devetkrat višje, 14 %, vendar je treba upoštevati, da sta 2 največji slovenski banki v procesu sanacije, kot zamenjavo za slaba posojila dobili državne obveznice. V letu 2000 se je delež povečal na dobre 3 %, glede na vse agresivnejšo politiko pridobivanja komitentov ter večanja deleža vlog in depozitov pravnih oseb ter države v pasivi hranilnice pa je pričakovati, da se bo delež vrednostnih papirjev med naložbami hranilnice še povečeval. To velja predvsem za naložbe v kratkoročne vrednostne papirje centralne banke in v zakladne menice.

Naložbe hranilnice v kapital neodvisnih in odvisnih strank predstavljajo manj kot 0,05 % bilančne vsote. Hranilnica Lon je kapitalsko udeležena v eni izmed drugih slovenskih hranilnic, vendar je udeležba zgolj simbolične narave. Drugih kapitalskih naložb Hranilnica Lon nima.

Neopredmetena dolgoročna sredstva in opredmetena osnovna sredstva

Opredmetena osnovna sredstva predstavljajo postavke, ki so v lasti hranilnice oziroma ima hranilnica do njih pravico na podlagi finančnega najema. Opredmetena osnovna sredstva, ki jih hranilnica da v finančni najem, v bilanci hranilnice niso evidentirana kot takšna, pač pa kot terjatve.

Neopredmetena osnovna sredstva predstavljajo predvsem še neodpisani kupljeni računalniški programi in vlaganja v tuja osnovna sredstva, predvsem v obnovo prostorov, ki jih ima hranilnica v najemu.

Tako pri neopredmetenih dolgoročnih sredstvih kot pri opredmetenih osnovnih sredstvih se ob koncu poslovnega leta revalorizirajo njihove v knjigah izkazane nabavne vrednosti in popravki vrednosti, tako da ustrezajo novi ravni cen. Revalorizacija se opravi z indeksom rasti cen življenjskih potrebščin, vendar pa njihova revalorizirana nabavna cena na daljši rok ne sme povzročiti, da bi bila njihova neodpisana vrednost večja od z amortizacijo nadomestljivega zneska oziroma čiste iztržljive in sedanje vrednosti.

Vpisani, a ne vplačani kapital in lastne delnice

Vpisanega, a ne vplačanega kapitala Hranilnica Lon nima, lastne delnice pa predstavljajo le majhen del celotne bilance. Hranilnica jih je odkupila namenom opcijskega nagrajevanja članov uprave za uspešno delo. Lastne delnice so sestavni del delniškega kapitala, vendar se izkazujejo kot finančna naložba hranilnice.

Druga sredstva

Ta postavka druga sredstva vključuje t.i. zunaj poslovna sredstva, material in drobn inventar, terjatve za obresti in provizije, ter vsa druga sredstva, ki se ne morejo izkazati v drugih postavkah.

Nevračunani stroški in nezaračunani prihodki

V tej postavki gre za aktivne časovne razmejitve. Kot nezaračunani prihodki se kažejo npr. realne in revalorizacijske obresti, obračunane posojilojemalcu, ki zamuja s plačilom obresti ali glavnice (suspendirane oziroma začasno odložene obresti). Na pasivni strani bilance stanja se te obresti izkažejo kot kratkoročno odloženi prihodki. V bilanci Hranilnice Lon zavzema ta

postavka leta 1999 manj kot 0.5 % bilančne vsote, podobno pa velja tudi za poslovno leto 2000.

B) BILANCA STANJA - PASIVA

Obveznosti do bank

Hranilnica Lon ob koncu poslovnih let 1999 in 2000 ni imela obveznosti do drugih bank, je pa ta postavka prisotna v bilancah stanja iz prejšnjih let. Obveznosti do bank predstavljajo vsi zneski iz bančnih poslov z bankami ne glede na namembnost in obliko. Izjema so le tiste obveznosti, za katere so bankam dani dolžniški ali drugi vrednostni papirji in se prikažejo v posebni postavki (obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev in potrdil). K bankam se šteje tudi centralna banka.

Obveznosti do strank, ki niso banke

V tej postavki se upoštevajo vse obveznosti do upnikov, ki niso banke, v smislu slovenskih računovodskih standardov. Izjema so zopet obveznosti, za katere so upnikom dani dolžniški ali drugi vrednostni papirji in so prikazani v postavki obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev in potrdil.

Ta postavka predstavlja v bilanci Hranilnice Lon največji del pasivne strani bilance, saj so tu zajete tako vloge na vpogled kot tudi kratkoročne in dolgoročne obveznosti hranilnice do varčevalcev in strank. Obveznosti do strank, ki niso banke, predstavljajo preko 80 % virov sredstev hranilnice. Povprečje za bančni sektor kot celoto je nižje in ne presega 70 %. Hranilnica Lon je pri zbiranju hranilnih vlog in depozitov nadpovprečno uspešna.

Obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev in potrdil o vlogah

Postavka vključuje tako dolžniške vrednostne papirje kot tudi dolgove, za katere je hranilnica izdala potrdila o prenosu, še zlasti potrdila o depozitu (blagajniški zapisi in certifikati o vezanih vlogah), kot tudi obveznosti, ki izvirajo iz lastnih akreditivov in menic. V preteklih letih je bil delež teh obveznosti kar opazen, v zadnjih letih pa se je večina sredstev, ki jih je Hranilnica Lon pridobila iz tega naslova, pretopila v klasične hranilne vloge in depozite. V letu 2000 je delež obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev in potrdil o vlogah v vseh obveznostih hranilnice manjši od 0,5 %.

Druge obveznosti

Postavka vključuje zunajposlovne obveznosti, obveznosti za obresti in provizije ter vse druge obveznosti, ki se ne morejo izkazati v drugih postavkah bilance stanja.

Vnaprej vračunani stroški in neobračunani prihodki

Kot neobračunani prihodki se štejejo obračunane in začasno odložene (suspendirane) obresti za dana posojila. Začasno odložene obresti in drugi začasno odloženi prihodki se izkažejo kot prihodki v izkazu uspeha šele takrat, ko so dejansko plačani. Postavka ima pomembno utež v bilančni vsoti hranilnice, saj presega 7 % bilančne vsote. Obseg postavke je v primerjavi z drugimi hranilnicami precej višji.

Rezervacije za splošna bančna tveganja

Rezervacije za splošna bančna tveganja so namenjene kritju morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz celotnega poslovanja hranilnice. Ob oblikovanju rezervacij se le-te smatrajo kot odhodek hranilnice, kot pasivna postavka pa se vključujejo v bilanco stanja. V samem izkazu uspeha se ločeno prikazujejo prihodki in odhodki, povezani s povečevanjem oziroma zmanjševanjem teh rezervacij.

V skladu s predpisi se rezervacije za splošna bančna tveganja lahko koristijo le za pokrivanje izkazane izgube na način, kot se za ta namen uporabijo rezerve ali druge sestavine kapitala, in sicer potem, ko se izčrpajo rezerve hranilnice in pred zmanjšanjem njenega osnovnega kapitala. Po svojih lastnostih se rezervacije za splošna bančna tveganja štejejo kot postavka kapitala hranilnice. V primerjavi z ostalimi slovenskimi hranilnicami ima hranilnica Lon oblikovanih relativno malo rezervacij za splošna bančna in druga tveganja.

Vpisani kapital

Postavka vpisani kapital obsega vse zneske, ne glede na njihovo namembnost, ki se po zakonu in v skladu s pravno obliko hranilnice (delniška družba) obravnavajo kot lastniški kapital, vpisan s strani delničarjev. Osnovni (delniški) kapital se izkazuje z nominalnimi zneski ki so registrirani na sodišču.

Osnovni kapital Hranilnice Lon na dan 31.12.2000 znaša 186.012.000,00 SIT.

Vplačani presežek kapitala

Postavka vplačani presežek kapitala izkazuje razliko med doseženo ceno vpisanih delnic ob njihovi prodaji in njihovo nominalno vrednostjo, če je prva večja. Ta postavka se lahko kasneje povečuje tudi na račun pozitivne razlike med vrednostjo odtujenih lastnih delnic in njihovo knjigovodsko vrednostjo.

Revalorizacijski popravek kapitala

Postavka dopolnjuje vrednostno izkazovanje osnovnega kapitala hranilnice, vplačanega presežka kapitala, rezerv hranilnice in prenesenega čistega dobička prejšnjih let, z razliko, ki

izhaja iz spremenjene dejanske kupne moči enote denarja. Na tak način se kljub inflaciji ohranja realno enaka velikost kapitala hranilnice.

Preneseni čisti dobiček oziroma izguba prejšnjih let in čisti dobiček oziroma izguba tekočega leta

Postavka predstavlja čisti dobiček tekočega leta in tisti del čistega dobička preteklih let, ki ni bil izplačan delničarjem v obliki dividend. Hranilnica Lon je poslovno leto 2000 zaključila s čistim dobičkom v višini dobrih 31 mio SIT. Dosežena donosnost na povprečni kapital je presegala povprečje v slovenskem bančnem prostoru, donosnost na povprečna sredstva pa je bila zgolj podpovprečna.

C) IZKAZ USPEHA

Prihodki od obresti in podobni prihodki ter odhodki za obresti

V poslovanju vsake poslovne banke ali hranilnice zavzemajo prihodki iz obresti in njim podobni prihodki največji delež med celotnimi prihodki finančne ustanove. Prihodki tako od realnih kot tudi od revalorizacijskih obresti so v izkazu uspeha pripoznani, ko so plačani. Do dejanskega poplačila obresti s strani dolžnika se priznanje obrestih prihodkov odloži in prikaže na kontih kratkoročnih časovnih razmejitev. Odhodki za obresti se v izkazu uspeha pripoznajo ob trenutku nastanka.

Kljub vse večjemu obsegu poslovanja in hitri rasti bilančne vsote se prihodki iz naslova obresti in njim podobni prihodki v Hranilnici Lon v zadnjih treh letih nominalno zmanjšujejo, medtem ko so odhodki iz naslova obresti v zadnjem letu zopet porasli. Zmanjšuje se tudi obseg čistih obresti, ki jih hranilnica v poslovnem letu prigospodari. Razlog za zmanjševanje tega pomembnega vira dobička hranilnice je v vse manjšem obrestnem razmiku. V Sloveniji je kar nekaj časa veljal medbančni dogovor o najvišjih pasivnih obrestnih merah, ki pa je bil v letu 2001 tudi formalno ukinjen. Poslovne banke in hranilnice si tudi na tem področju neposredno konkurirajo, zato je v naslednjih letih realno pričakovati še nižji obrestni razmik in posledično nižji delež čistih obresti v prihodkih hranilnice.

Prejete in dane provizije

Obseg prejetih provizij Hranilnice Lon hitro narašča, obseg danih provizij pa se celo zmanjšuje. V poslovnem letu 2000 je hranilnica iz naslova čistih provizij zaslužila več kot iz naslova čistih obresti. Vsekakor v bančnem svetu to ni pravilo, saj analiza izkaza uspeha poslovnih bank v Sloveniji pokaže, da zaslužek bank v obliki čistih provizij predstavlja nekako eno tretjino zaslužka iz naslova prejetih obresti. Pri Hranilnici Lon je potrebno upoštevati, da pri vodenju politike aktivnih obrestnih mer, za dane kredite zaračunava

nekoliko nižjo obrestno mero, ki pa jo kompenzira s prihodki iz naslova stroškov vodenja kredita. Velik del provizij namreč predstavljajo prav prihodki hranilnice iz tega naslova.

Dobiček in izguba iz finančnih poslov

Dobiček in izguba iz finančnih poslov izvirata večinoma iz menjalniškega poslovanja hranilnice. Dejavnost menjalnice je za Hranilnico Lon pomembna, saj zaokrožuje njeno ponudbo bančnih storitev, v finančnem smislu pa hranilnica iz tega naslova ne dosega večjih finančnih učinkov.

Prihodki od vrednostnih papirjev in drugi prihodki od poslovanja

Hranilnica ne ustvarja prihodkov od vrednostnih papirjev, drugi prihodki poslovanja pa predstavljajo relativno majhen delež v celotnih prihodkih hranilnice.

Za vsoto celotnih prihodkov Hranilnice Lon je značilno, da ji je v preteklih letih večinoma uspevalo dosegati rast prihodkov, ki je presegala rast bilančne vsote hranilnice, podatki v zadnjem letu (2000) pa že kažejo na močno zaostrovanje pogojev poslovanja na bančnem trgu v Sloveniji in vse agresivnejšo konkurenco.

Tabela 12: Rast bilančne vsote in rast skupnih neto prihodkov hranilnice Lon v obdobju 1997 – 2000. Vsi podatki so v tisoč SIT.

	1997	1998	1999	2000
Bilančna vsota	2.568.078	2.863.950	3.087.082	3.748.035
Rast bilančne vsote		11,5 %	7,8 %	21,4 %
Čisti (neto) prihodki hranilnice	165.003	205.717	263.304	289.136
Rast čistih prihodkov hranilnice		24,7 %	28,0 %	9,8 %

Vir: Interni podatki hranilnice Lon.

Splošni upravni stroški, amortizacija in drugi odhodki poslovanja

V primerjavi z drugimi hranilnicami posluje Hranilnica Lon z občutno višjimi splošnimi upravnimi stroški in stroški amortizacije. Razlog za to je v širši regionalni prisotnosti hranilnice, ki zahteva večjo angažiranost sredstev in večje število zaposlenih delavcev.

Tabela 13: Primerjava rasti bilančne vsote hranilnice Lon in rasti splošnih upravnih stroškov in amortizacije v obdobju 1997 – 2000. Podatki so v tisoč SIT.

	1997	1998	1999	2000
Bilančna vsota	2.568.078	2.863.950	3.087.082	3.748.035
Rast bilančne vsote		11,5 %	7,8 %	21,4 %
Splošni upravni stroški in amortizacija	139.436	163.787	182.526	221.375
Rast sploš. upravnih stroškov in amort.		17,5 %	11,4 %	21,3 %

Vir: Interni podatki hranilnice Lon.

Iz tabele je razvidno tudi, da rast stroškov presega rast bilančne vsote hranilnice. V času, ko se večina slovenskih bank skuša čim bolje pripraviti na poslovanje v razmerah odprtega evropskega trga, bo obvladovanje stroškov za hranilnico postalo zelo pomembna tema. Za skoraj vse slovenske banke in hranilnice je namreč značilno, da poslujejo s precej višjimi stroški kot evropske tekmice.

Za Hranilnico Lon je predvsem zaskrbljujoče dejstvo, da je v preteklih letih njena stopnja rasti prihodkov hranilnice presegala stopnjo rasti splošnih upravnih stroškov in amortizacije, v zadnjem letu pa se je slika spremenila. Stopnja rasti prihodkov se je namreč močno upočasnila, medtem ko so stroški porasli s praktično enako stopnjo kot bilančna vsota hranilnice.

Odpisi terjatev in popravki vrednosti spornih terjatev ter prihodki iz odpisanih terjatev

Hranilnica mora skladno z zahtevami zakonodaje in načeli realnega ocenjevanja računovodskih podatkov redno odpisovati sporne terjatve. Obseg spornih terjatev v zadnjih letih upada, v oči pa zbode velik odpis terjatev v letu 1998, ki je tudi botroval negativnemu rezultatu Hranilnice Lon. V poslovnem letu 2000 je obseg terjatev, ki jih je hranilnica prenesla na sporne terjatve oziroma odpisala, znašal le slaba 2 mio SIT.

Odhodki za oblikovanje dolgoročnih rezervacij in prihodki iz ukinjenih rezervacij in popravkov

Hranilnica Lon izmed vseh slovenskih hranilnic oblikuje največ rezervacij. Obseg sredstev, namenjenih zanje v zadnjih dveh letih vsakokrat presega 50 mio SIT, da pa je hranilnica pri oblikovanju le-teh relativno konzervativna, kaže dejstvo, da se kar precejšen del teh rezervacij v naslednjih letih sprosti v obliki prihodkov iz naslova ukinjenih rezervacij in popravkov. To je bilo še posebej opazno v poslovnem letu 1999, ko je Hranilnici Lon uspelo izterjati večino v predhodnem letu odpisanih terjatev.

Dobiček

Zadnja postavka izkaza uspeha je dobiček, ki v najbolj koncentrirani obliki pokaže, ali je bilo poslovanje hranilnice v preteklem letu uspešno ali ne. Hranilnica Lon je v letu 2000 dosegla 31.1 mio SIT čistega dobička.

Primerjava izbrane hranilnice z bančnim sektorjem

Po kriteriju donosnosti sredstev Hranilnica Lon v povprečju ne dosega povprečja slovenskega bančnega sektorja. Nasprotno temu je vsaj v zadnjih letih v ospredju po kriteriju donosnosti na povprečni kapital.

Tabela 14: Donosnost bančnega sektorja v obdobju 1995 – 2000. Podatki so v mio SIT.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Bilančna vsota	1.497.544	1.729.083	2.022.037	2.350.359	2.687.600	3.192.792
Kapital	176.645	197.536	227.746	256.281	279.282	315.610
Dobiček pred obdavčitvijo	13.759	18.342	21.087	25.976	20.134	32.571
Donosnost na povprečni kapital v odstotkih	9,2	10,3	10,3	11,3	7,8	11,3
Donosnost na povprečna sredstva v odstotkih	1,0	1,1	1,1	1,2	0,8	1,1

Vir: Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001.

Tabela 15: Donosnost hranilnice Lon v obdobju 1995 – 2000, podatki so v tisoč SIT.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Bilančna vsota	1.355.145	1.851.984	2.568.078	2.863.950	3.087.082	3.748.035
Kapital	59.759	134.444	145.904	109.612	182.146	245.374
Dobiček pred obdavčitvijo	9.721	15.967	8.863	-75.019	72.433	39.711
Donosnost na povprečni kapital v odstotkih		16,4	6,3	-58,7	49,7	18,6
Donosnost na povprečna sredstva v odstotkih		1,0	0,4	-2,8	2,4	1,2

Vir: Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, l. 2001 ter interni podatki hranilnice Lon.

Razlog za višjo donosnost kapitala kljub slabši doseženi donosnosti Hranilnice Lon na povprečna sredstva je v relativno majhnem obsegu kapitala v primerjavi z bilančno vsoto in neto obrestonosno aktivo, in ne v učinkovitejšem poslovanju hranilnice v primerjavi s poslovnimi bankami.

Pri izračunu koeficientov donosnosti in primerjavi le-teh s povprečjem v slovenskem bančništvu, sem uporabil dobiček pred obdavčitvijo. Višina obdavčitve poslovnih bank in hranilnic je poleg samega realiziranega poslovnega rezultata odvisna tudi od drugih (zunanjih) dejavnikov, ki bi nekoliko zameglili sliko o uspešnosti oziroma neuspešnosti poslovanja posameznih poslovnih bank ali hranilnic. Izračuni, ki bi v števcu upoštevali dobiček po obdavčitvi, tako ne bi bili uporabni za dejansko primerjavo uspešnosti in učinkovitosti poslovanja bančnega sektorja kot celote in izbrane hranilnice.

Primerjava realiziranih prihodkov in stroškov glede na obseg poslovanja pokaže, da Hranilnica Lon slabše donosnosti sredstev ne dosega zaradi nizkih prihodkov, pač pa leži ključ do boljšega poslovnega rezultata v zniževanju stroškov. V preteklih letih je slovenskim bankam v procesu prilagajanja na prihajajočo konkurenco tujih bank v povprečju že uspelo nekoliko znižati stroške poslovanja. Za dolgoročni obstoj in uspešno delovanje na slovenskem bančnem trgu bo tudi Hranilnica Lon morala omejiti rast stroškov, predvsem postavke t.i. splošnih upravnih stroškov, katerih stopnja rasti bo morala zaostajati za stopnjo rasti bilančne vsote hranilnice.

9. SPLOŠEN OPIS BANČNEGA SEKTORJA V SLOVENIJI

Po mnenju tujih analitikov lahko slovenski bančni prostor primerjamo s polžem v hišici. Je počasen in z velikim strahom zre v svet zunaj svojih meja¹⁸ (White, 2000). V zadnjem času se slovenski bančni prostor dejansko sooča z obsežnim prestrukturiranjem. Priče smo privatizaciji dveh vodilnih slovenskih bank, združevanju bank v bančne skupine in kasnejšim pripojitvam. Na trgu se vse bolj pojavljajo tudi tuje banke, tako z ustanavljanjem svojih podružnic kot tudi z lastniškim vstopanjem v poslovne banke. Vodilni bančniki se zavedajo, da so slovenske banke v primerjavi s tujo konkurenco majhne, da imajo majhne tržne deleže in da komitentom nudijo relativno malo bančnih storitev. Tudi največje slovenske banke so po velikosti primerljive le z manjšimi bankami oziroma kar hranilnicami, ki poslujejo v državah Evropske unije. Prav zaradi majhnosti in razdrobljenosti jim ekonomski strokovnjaki ne napovedujejo svetle prihodnosti brez ustreznih preobrazb (Košak, 1998). Kakšna prihodnost se torej obeta slovenskim hranilnicam, ki so še neprimerno manjše?

---

¹⁸ Slovenia is like a snail inside its shell: slow and fearful of the outside world (Slovenia's cure for xenophobia).

Hranilnice kot finančne institucije so usmerjene k malim varčevalcem, zato je njihov obstoj in nadaljnji razvoj za Slovenijo zelo pomemben. Mali varčevalci morajo imeti na razpolago finančno institucijo, ki bo pripravljena prevzeti tudi hranilne vloge in depozite manjših vrednosti ter odobravati kredite pod pogoji, ki bodo dostopni tudi širšemu prebivalstvu. Zaupanje prebivalstva v finančni sektor je še vedno razmeroma šibko, zato je zelo pomembna tudi izobraževalna vloga hranilnic, ki pa v Sloveniji še ni prišla do izraza.

10. SKLEP

V Sloveniji je težko govoriti o razvitem sektorju hranilništva. Hranilnice so maloštevilne, med prebivalstvom niso poznane, njihov obseg poslovanja pa ostaja na lokalni ravni. Razvoj hranilništva in dogodki zadnjih 10 let nas resno opozarjajo na možnost, da bo Slovenija v prihodnosti izgubila hranilnice, ter da se bo celotno poslovanje s prebivalstvom preneslo na poslovne banke. Z vidika varčevalca se mi takšen razplet ne zdi razveseljiv, saj imam s hranilnico boljše izkušnje kot s poslovnimi bankami.

Ob osamosvojitvi Slovenije je poslovalo 14 hranilnic, danes so preostale še 3. Tekoče poslovanje je pozitivno, čeprav so realizirane stopnje donosnosti na povprečna sredstva nižje kot pri poslovnih bankah. Glavna problema sta razdrobljenost in visoki stroški poslovanja, ki pri tako majhnih finančnih ustanovah, kot so hranilnice, še posebej pridejo do izraza. Za mirno prihodnost bodo morale hranilnice občutno povečati obseg poslovanja ter še naprej razvijati svojo tržno nišo.

Hranilnice so bolj ali manj uspešno poslovno sodelovale s prebivalstvom in z malimi podjetniki, Zakon o dopolnitvah in spremembah Zakona o bančništvu pa jim odpira tudi povsem nov trg in omogoča poslovno sodelovanje tudi z večjimi pravnimi osebami. S tem se za hranilnice odpirajo tudi nova tveganja, ki jih bodo pri poslovanju morale upoštevati. Zagotoviti si bodo morale ustrezne kadre in potrebna specifična znanja.

Mnenja o smiselnosti in potrebnosti obstoja hranilnic v Sloveniji so deljena. Z vidika tržnega deleža, ki ga hranilnice na bančnem trgu danes zasedajo, so dvomi upravičeni, z vidika malih varčevalcev, med katere lahko prištevamo večino Slovencev, pa so hranilnice dobrodošli spremljevalci poslovnih bank. Izkušnje nekaterih razvitih bančnih gospodarstev to potrjujejo (Wilkinson, 2001), zato tudi osebno upam, da bodo novo nastale hranilnice, ki se bodo pojavile kot odgovor na zahteve določb Zakona o bančništvu, pripomogle k hitrejšemu razvoju hranilništva pri nas.

LITERATURA

1. Berdnik Mojca: Je smiselno, da HKS postanejo hranilnice? Finance, Ljubljana, 49 (1995), str. 8
2. Bobek Dušan: Sodobna banka: ekonomika in organizacija. Maribor : Založba Obzorja, 1989. 179 str.
3. Borak Neven: Kapitalska tveganja se bodo merila drugače. Finance, Ljubljana, 29.6.2001
4. Dolenc Mojca: Hranilnice v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 47 str.
5. Engen John: Funding the Bank. Bank Director, Minneapolis, 1 (2000)
[URL: <http://www.bankdirector.com/0001/articleD.shtml>]
6. Hočevar Toussaint: Slovensko poslovno bančništvo kot inovacijski dejavnik, 1900-1930 - referat na posvetovanju o zgodovini denarstva in bančništva na Slovenskem. Ljubljana, 1987.
7. Kos Peter et al.: Zgodovina denarstva in bančništva na Slovenskem. Ljubljana : Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 1987. 129 str.
8. Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001. Ljubljana : Banka Slovenije, 2001. 97 str.
9. Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 1999 in prvi polovici leta 2000. Ljubljana : Banka Slovenije, 2000. 93 str.
10. Košak Marko: Bančništvo in monetarna politika v Sloveniji, uvodni komentar. Kolaps, Ljubljana, 1998.
11. Krašovec Tone: Pogled v zgodovino slovenskega bančništva - recenzija. Finance, Ljubljana, 18.3.2001
12. Krč Matjaž: Položaj hranilnic ni zavirljiv. Finance, Ljubljana, 7.9.1994, str. 1.
13. Lah Emil: Združevanje hranilno kreditnih služb je neogibno. Bančni vestnik, Ljubljana, 6 (2000), str. 42-45.
14. Lah Emil: Naše zlato pravilo je nenehna skrb za varno poslovanje. Bančni vestnik, Ljubljana, 11 (1999), str. 37-40.
15. Nečak Dušan: 100 let mestne hranilnice ljubljanske. Ljubljana : Gospodarska banka Ljubljana, 1989. 40 str.
16. Petrovčič Vida: Dopolnitev bančni ponudbi. Profit, Ljubljana, 2.2.2000, str. 11.
17. Pušnik Ksenija: Hranilništvo je ohranilo svoje izvorno poslanstvo. Večer, Maribor, 30.10.2000.
18. Ribnikar Ivan: Bančna obrestna marža. Bančni vestnik, Ljubljana, 10 (1996), str. 58-60.
19. Ribnikar Ivan: Od denarja do medvedjega trenda: pojmi in izrazi v ekonomiji. Ljubljana : CISEF Ekonomske fakultete, 1994. 229 str.
20. Slabe Nuša: Hranilno kreditne službe v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 46 str.

21. Štiblar Franjo: Konsolidacija slovenskega bančništva. Bančni vestnik, Ljubljana, 6 (1999), str. 3.
22. Tomaž Aljoša: Quo vadis (slovensko) bančništvo. Bančni vestnik, Ljubljana, 3 (1997), str. 21-24.
23. Vesnaver Luka: Poslovanje bančnega sistema v letu 1999 – delovni zvezek. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2000. 51 str.
24. White Christina: Slovenia's cure for xenophobia. Euromoney, 2000 (9)
[URL: <http://www.euromoney.com/contents/publications/euromoney/em.00.09/em.00.09.43.html>]
25. Wilkinson Emily: Savings banks are here to stay. Euromoney, 2001 (6)
[URL: <http://www.euromoney.com/contents/publications/euromoney/em.01.06/em-8105.html>]

VIRI

1. Bilten Banke Slovenije, marec 2001. Ljubljana : Banka Slovenije, 2001. 103 str.
2. Finance – internet izdaja. [URL: <http://www.finance-on.net>]
3. Interni podatki in gradiva Hranilnice Lon d.d., Kranj, 1992 – 2001.
4. Letno poročilo Banke Slovenije 2000. Ljubljana, Banka Slovenije, 2001, 96 str.
5. Letno poročilo Nove Ljubljanske banke d.d., Ljubljana. Ljubljana, Nova Ljubljanska banka d.d. Ljubljana, 2001. 108 str.
6. Letno poročilo SKB banke d.d., Ljubljana 1999. Ljubljana, SKB banka d.d., Ljubljana, 2000. 72 str.
7. Slovensko bančništvo: javno objavljeni računovodski izkazi hranilnic in poslovnih bank v Sloveniji. Posebna priloga časnika Finance, Ljubljana, 29.06.2001.
8. The Economist. [URL: <http://www.economist.com>]
9. Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 7/99).
10. Zakon o dopolnitvah in spremembah Zakona o bančništvu (Uradni list RS, št. 59/01).

PRILOGI

1. Bilanca stanja Hranilnice Lon za obdobje 1997 – 2000
2. Izkaz uspeha Hranilnice Lon za obdobje 1997 – 2000

Bilanca stanja hranilnice Lon na dan 31.12. v 1000 SIT

AKTIVA:	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999	31.12.2000
Denar v blagajni in stanje na računih pri CB	131.488	121.102	137.013	158.550
Državne obveznice in drugi vrednostni papirji za reeskont pri CB	0	0	0	0
Posojila bankam in hranilnicam	526.783	741.671	628.701	430.051
Posojila strankam, ki niso banke	1.493.098	1.640.151	1.950.098	2.663.310
Investicijski vrednostni papirji	224.678	98.955	49.710	117.684
Tržni vrednostni papirji	0	0	0	0
Naložbe v kapital neodvisnih strank	0	0	0	1.080
Naložbe v kapital odvisnih strank	0	0	0	0
Neopredmetena dolgoročna sredstva	47.431	49.994	37.491	39.504
Opredmetena osnovna sredstva	58.107	57.566	123.920	140.105
Vpisani nevplačani kapital	0	0	0	0
Lastne delnice	0	885	952	898
Druga sredstva	64.579	145.086	148.529	182.461
Nevračunani stroški in nezaračunani prihodki	21.914	8.540	10.668	14.392
SKUPAJ AKTIVA:	2.568.078	2.863.950	3.087.082	3.748.035

PASIVA:				
Obveznosti do bank in hranilnic	15.000	25.477	0	0
Obveznosti do strank, ki niso banke	1.455.720	1.324.326	2.401.497	3.049.221
Obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev in potrdil o vlogah	819.101	1.150.925	183.005	14.975
Druge obveznosti	13.393	18.247	24.346	24.830
Vnaprej vračunani stroški in neobračunani prihodki	118.960	212.454	220.973	270.594
Dolgoročne rezervacije za zavarovanje pred možnimi izgubami	0	0	16.938	30.491
Rezervacije za splošna bančna tveganja	0	22.909	0	0
Podrejene obveznosti	0	0	58.177	112.550
Vpisani kapital	78.370	91.820	91.820	186.012
Vplačani presežek kapitala	26.197	45.027	45.027	1.560
Rezerve banke	7.837	10.679	10.679	10.174
Revalorizacijski popravek kapitala	25.356	37.105	42.956	16.561
Preneseni čisti dobiček ali izguba prej. let	-719	0	-8.336	0
Čisti dobiček ali izguba poslovnega leta	8.863	-75.019	0	31.067
SKUPAJ PASIVA:	2.568.078	2.863.950	3.087.082	3.748.035
ZUNAJBILANČNE OBVEZNOSTI:			63.234	70.127

Izkaz uspeha hranilnice Lon v obdobju 1997 – 2000 v tisoč SIT

	1997	1998	1999	2000
Prihodki od obresti in podobni prihodki	199.944	211.625	206.075	197.590
Odhodki za obresti	108.572	99.315	79.251	90.425
Čiste obresti	91.372	112.310	126.824	107.165
Prihodki od vrednostnih papirjev	0	0	0	0
Prejete provizije	69.787	89.227	120.168	158.079
Dane provizije	10.406	10.158	7.843	7.233
Čiste provizije	59.381	79.069	112.325	150.846
Dobiček iz finančnih poslov	16.662	10.654	9.747	11.185
Izguba iz finančnih poslov	2.625	5.115	9.341	8.295
Čisti dobiček iz finančnih poslov	14.037	5.539	406	2.890
Drugi prihodki od poslovanja	213	8.799	23.749	28.235
Splošni upravni stroški	117.951	135.057	148.879	182.707
Amortizacija	21.485	28.730	33.647	38.668
Drugi odhodki poslovanja	6.660	10.310	4.840	513
Odpisi terjatev in popravki vrednosti spornih terjatev	39.062	104.742	26.937	1.856
Prihodki iz odpisanih terjatev	0	471	597	2
Odhodki za oblikovanje dolgoročnih rezervacij	0	22.909	57.277	54.674
Prihodki iz ukinjenih rezervacij in popravkov	28.835	23.675	77.627	29.175
Dobiček iz rednega poslovanja	8.680	-71.885	69.948	39.895
Izredni dobiček ali izguba	183	-3.134	2.485	-184
Skupaj dobiček	8.863	-75.019	72.433	39.711
Davek iz dobička	0	0	5.750	8.644
Čisti dobiček poslovnega leta	8.863	-75.019	66.683	31.067